

Ilmarinens kommunikations-
direktör Päivi Sihvola:

ARBETSPENSION 1 | 2012

DET GÅR ATT TA LÄRDOM AV STORMEN

AP

Pensionsskyddsentralen
ELÄKETURVAKESKUS

Arbetspensionsanstalternas
bokslutssiffror 2011

Det finns ingen återvändo

Människan är en varelse som söker trygghet. Saker och ting borde vara på sina rätta platser i en prydlig ordning, precis som förr. Människan är också lat och vill inte ändra på något, om hon inte måste.

Den här våren har båda dessa mänskliga egenskaper fått sig en kraftig törn och stadiga strukturer har skakats om.

Tryggheten har rubbats, för saker och ting har förändrats och ingenting kommer att vara som förr. Ut med lättjan, nu måste man börja göra på ett annat sätt.

Klart att man inom arbetspensionssektorn under årtiondenas lopp har vant sig vid att flexibelt ändra pensionsförmånerna eller reglerna för hur arbetspensionsärendena sköts, allteftersom omvärlden har förändrats. Man har också lyckats väl. Däremot har man inte varit med om att själva arbetspensionssystemet och aktörerna inom det nagelfars offentligt.

Nu har man fått erfarenhet av att stå i skamvrån och bli offentligt uppläxad, med besked. Avslöjandena – små och stora, grundade och grundlösa, betydelsefulla och betydelselösa – har haglat tätt i rubrikerna. Säkert är det rätt många som väntar på att uppståndelsen ska gå över och läget återställas.

Tyvärr kommer de att bli besvikna, för det kommer inte att ske. Det finns ingen återvändo. Det som var kommer inte igen.

Uttrycket "ta seden dit man kommer" fick nya och otrevliga nyanter kring förra riksdagsvalet, när samhällsklimatet skärptes och intoleransen fick fotfäste i den politiska debatten i landet. Nu har uttrycket "landets sed" fått ännu underligare konnotationer. Landets sed går verkligen inte längre än någonstans, vare sig i affärslivet, i politiken eller i beslutsfattandet på någon som helst nivå.

I själva verket kan det visa sig vara bra för hela arbetspensionssektorn om de gamla tillvägagångssätten ifrågasätts, t.ex. överenskommelser som görs i all tysthet. Kritisk journalistik och folkets ilska kan till slut gagna branschen. Man blir tvungen att handla så att all verksamhet tål att granskas av vem som helst i dagsljus och i vilken brännpunkt som helst.

Förändringen är redan i gång och tar inte slut. Arbetspensionssektorn visar sin styrka genom att inte ens försöka sätta sig i motvärn mot det oundvikliga, utan gå raskt in i framtiden.

Kati Kalliomäki
chefredaktör

Redaktion

Chefredaktör Kati Kalliomäki | Redaktionssekreterare Pia Hansson | Översättningar: Pia Hansson, Lotta Rantala | Redaktionsråd: Pauli Forma (Keva), Roman Goebel (Statskontoret), Outi Hartikainen (Varma), Mikko Karpoja (Pensions-Fennia), Eija Pakkala (PSC), Risto Syväla (LPA) och Mika Vidlund (PSC) | Utgivare: Pensionsskyddsentralen | Prenumerationer och adressändringar: aineistotilaukset@etk.fi, tfn 029 411 2500 | Adress: 00065 Pensionsskyddsentralen | Tfn 029 411 20 | www.etk.fi | 46 årgången | Arbetspension utkommer med två nummer om året, nästa nummer utkommer i december. | Helsingfors 2012 | PunaMusta Oy | ISSN 0355-2748 | Pårbild: Karoliina Paatos | Layout: Ilkka Kumpunen, Kipinä | Insidornas papper: Galerie Fine Silk 70 g/m2 | Pårmens papper: Galerie Art Silk 130 g/m2

Innehåll

ARBETSPENSION 1 2012

4 Bolag i blåsväder

Arbetspensionsbolagen har fått ta mycket stryk i offentligheten under den gångna våren. Kommunikationsdirektör Päivi Sihvola på Ilmarinen berättar vad man kan lära sig av krisen.

8 Den gråa ekonomin vill sluka pensionerna

Arbetspensionsbolagen måste också vara på sin vakt med skumraskföretagen.

12 Sjukfrånvaron ökar inte
Specialforskare Mikko Laakso-
nens expertartikel om faktorer
som påverkar förekomsten av
sjukfrånvaro.

**13 Arbetspensionsanstal-
ternas bokslut år 2011**
Arbetspensionsanstalternas
bokslutssiffror och analys av dem i
bokslutsbilagan.

**21 Partiell sjukpension är
en möjlighet**
Forskare Pirjo Saari har kartlagt hur
partiell sjukpension utnyttjas inom
kommunsektorn.

**22 Det går att påverka
avgiftsklassen**
Enligt Jan Schugk vid Finlands
Näringsliv vet många företag
fortfarande inte om hur deras
arbetspensionsavgifter påverkas av
sjukpensioneringarna i företaget.
ISS Palvelut har lyckats spara
miljontals euro per år.

26 Pension från Europa
Ca 100 000 finländare får pension
från utlandet. Pensionsskyddscent-
ralen hjälper till med ansökan,
skriver avdelningschef Outi Lehmus
i sin expertartikel.

28 Jorden runt
Pensionsnyheter från världens
alla hörn sammanställda av Peter
Lindström.

**30 Aktuellt och
utnämningar**

ARBETSPENSIONS- BOLAG I BLÅSVÄDER

Det har varit en tung vår för arbetspensionsbolagen. Närkretsaffärerna har dominerat rubrikerna. Men man kan ta lärdom av imagekrisen. Det är också viktigt hur saker och ting ser ut.

Text: Leena Filpus, Illustration: Vesa Lehtinen, Foto: Karoliina Paatos

☞ Alla handböcker i kriskommunikation säger detsamma: Det viktigaste är förmågan att tolka situationer. Konsten att se hur stor krisen är, vad den påverkar, vilka intressegrupper som berörs av den och vilka åtgärder som behövs.

En som verkligen har koll på grundprinciperna för kriskommunikation är kommunikationsdirektör **Päivi Sihvola** på arbetspensionsbolaget Ilmarinen. Bolaget greps av stormens virvlar när Helsingin Sanomat skrev om en bostadsaffär mellan Ilmarinen och Finnairs VD **Mika Vehviläinen**, som då satt i Ilmarinens förvaltningsråd.

– Som kommunikationsproffs blir man nog ödmjuk. Första dagen tolkade jag inte utgångsläget rätt. Jag tänkte utan vidare att saken intresserar medierna, men jag kunde inte förutse att nyheten var början på en följetong. Det blev ett case som kanaliserade en omfattande samhällsdebatt, säger Sihvola i mitten av maj, när affärer inom den närmaste kretsen kring olika bolag har stötts och blöts i rubrikerna i flera veckor.

En stor aktör syns på långt håll

Sihvola tror att nyheten om bostadsaffären ännu för fem år sedan skulle ha glömts snabbare. I dag är ansvar och måttfullhet stigande teman i samhällsdebatten, också internationellt.

– Jag tycker det är väldigt bra att man diskuterar teman som ansvar och transparens. Det är i allas intresse att spelreglerna för affärer inom närkretsen är tydliga. Ministeriet bereder sådana som bäst.

Sihvola tycker att det är klart varför uppståndelsen blev så stor. Ilmarinen ansvarar ju för nästan en miljon finländares pensioner.

Det är alldeles rätt att en så stor samhällsaktör står under en strikt och noggrann kontroll. Kravet på öppenhet och transparens varierar i tiden. Vi har också levt sådana tider då samhällsfrågor inte har väckt så stort intresse bland finländarna.

Men hur är det möjligt att bolagen så ofta tappar kontrollen över situationen, fast de behärskar grunderna i kriskommunikation?

Det är lätt att skriva anvisningar om kriskommunikation för företaget på ett papper. Beredskapen består ändå inte bara av kommunikationsanvisningar, utan den är en del av bolagskulturen. Det handlar om att vara lyhörd mot intressegrupperna och kunna läsa av deras sinnesstämning. Hur saker och ting ser ut är ytterst viktigt.

Varumärket är ett löfte

Päivi Sihvola ritar en liksidig triangel på ett papper. I ett hörn finns varumärket, i ett annat personalen och i det tredje finns kunderna och övriga intressegrupper. Varumärkets väsentliga innebörd är det som utlovas till kunderna. Men det blir ett tomt löfte, om varumärket inte talar till personalen på ett så genuint sätt att alla handlar enligt löftet. Kundens upplevelse överensstämmer inte heller med varumärket, om personalen inte lever upp till det.

Det går att kopiera sloganer och visuella profiler, men inte verksamhetskultur och verksamhetens kvalitet. De utgör också byggstenarna för företags rykte.

Sihvola medger att Ilmarinens förtroendekapital oundvikligt måste ha minskat efter vårvinterns händelser. Det är ytterst viktigt att bygga upp det igen. Pensionsbusinessen, om något, är en förtro-

- Det är bra att ansvar och transparens diskuteras, säger Päivi Sihvola, kommunikationsdirektör på Ilmarinen.

endebusiness.

- I marknadsandelen syns vårens händelser inte – början av året var utmärkt. Förtroendet, ryktet och varumärket kan ändå inte mätas enbart i siffror. Det viktiga är vad människorna tänker. Det räcker inte att saker och ting är juridiskt rätt. Förnuft och insikt behövs i allting, men besluten ska kännas riktiga också i hjärtat, säger Sihvola.

Man kan inte ha kontroll över sitt rykte, men man kan kontrollera sina handlingar. Anvisningarna om bolagets närkrets har styrelsen redan preciserat.

- Vi kan ju inte gå ut och säga till folk att de ska se oss på ett visst sätt. Ryktet byggs upp av små enskilda handlingar, alla kontakter, det vardagliga arbetet på alla nivåer i bolaget, varje dag. Det är lyhördhet för strömningar utanför och innanför bolaget. Det ska vi satsa ännu mera på i framtiden.

Sihvola tar bestämt avstånd från tanken att det inte spelar någon roll hurdan rykte ett pensionsbolag har, när kunderna ändå måste ordna med pensionsskyddet på ett eller annat sätt.

- Klart att det spelar en roll. Varje kund är viktig för oss.

Påverkar stämningen på arbetsplatsen

Många anställda på Ilmarinen har tagit rubrikerna hårt. Långvariga anställningar har varit tradition i bolaget och de anställda har varit stolta över arbetsgivaren.

- Många av våra medarbetare har fått höra negativa kommentarer utanför huset, och det är väldigt tråkigt. Verkställande direktören Harri Sailas har bett medarbetarna om ursäkt för det, säger

Päivi Sihvola medger att Ilmarinen har tappat förtroendekapital. Det är ytterst viktigt att bygga upp det igen.

Päivi Sihvola.

På Ilmarinen har man också alltid uppmuntrat personalen att tala om vad de känner inom bolaget. Nu har man satsat ännu mer på intern kommunikation.

Kampvilja finns

Päivi Sihvola ansvarar för både kommunikation och personal på Ilmarinen. Hon har bakom sig en mångsidig karriär inom kommunikation och medier, bl.a. som kommunikationsdirektör på miljöministeriet, chef för företagsansvarskommunikationen på Stora Enso och chefredaktör för Gröna Förbundet partiorgan Vihreä lanka. Hon har varit med om

mycket redan före Ilmarinen.

Hur tufft var det med all turbulens under våren?

- Jag hade inte mycket tid att fundera på hur jag kände mig. Jag gick på jobb varje dag för att göra det som skulle göras. Kanske det blir dags för självrannsakan senare.

Sihvola medger inte ens att hon skulle ha sovit illa. Man lär sig av sina misstag.

- En välsignelse med att bli äldre att man lär sig att se saker och ting i rätta proportioner. Jag kan inte ens säga att jag är förargad. Kampvilja är kanske rätt ord för att beskriva mina tankar den här våren, säger Päivi Sihvola.

Minister Paula Risikko:

Dags för nya vindar att blåsa

– Nu är det dags för nya vindar att blåsa på arbetspensionsfältet, konstaterar social- och hälsovårdsminister **Paula Risikko**. På ministeriet har man tagit krafttag för att revidera bestämmelserna om arbetspensionsbolagens förvaltning. Man vill öka transparensen i bolagsledningens agerande och förhindra otillbörligt egenintresse. I grund och botten handlar det om att öka förtroendet för arbetspensionssystemet och aktörerna inom det.

Arbetspensionsbolagens ledning var flera gånger i rubrikerna på grund av sitt agerande under våren. Speciellt Helsingin Sanomat har skrivit om bolagens fastighetsaffärer med semesterbostäder och bostadskopplingar.

– De kom som en överraskning också för Finansinspektionen, medgav ministern och tillade att det redan är dags att för nya vindar att blåsa.

I ett informationsmöte för ekonomijournalisterna i april berättade Risikko att hon hade fått en uppsjö av frågor om arbetspensionsbolagens agerande från riksdagen just i fråga om fastighets- och bostadsarrangemangen.

Ministern och tjänstemännen på ministeriet beslöt att ta itu med saken. Sannolikt får riksdagen i höst en regeringsproposition om förvaltningsreglering.

– Vi kan inte stå och se på utan att göra någonting, om processerna inte fungerar eller beslutsfattandet inte är genomskinligt, sade Risikko.

– Det är onödigt att gråta över spilld mjölk, tillade hon.

Enligt ministrarnas uppfattning har det inte förekommit direkta olagligheter i affärerna och fastighetskopplingarna.

– Om de väcker en sådan misstanke, måste man ingripa.

Principerna revideras

Beredningen har kommit en god bit på vägen och trepartsförhandlingarna med arbetsmarknadsparterna har inletts. Beredningen av de nya bestämmelserna och förhandlingarna leds av **Erkki Rajaniemi**, som är direktör för för-

säkringsmarknadsenheten på ministeriet. Det är huvudsakligen hans uppgift att få de nya vindarna att blåsa.

– Tror du att arbetspensionsbolagen klappar oss på huvudet i den här frågan, sade Rajaniemi.

Rajaniemis syn på saken är att pensionsanstalterna måste förstå sin lagstadgade roll. De har fått i uppdrag att distribuera social trygghet. De är redskap för verkställandet av den sociala tryggheten. Riksdagen har stiftat lagar som ska följas.

– Arbetspensionsbolagen kan inte välja vilka principer de följer, sade han.

Samtidigt med utrensningen av osunda fenomen inom förvaltningen bereder ministeriet en reform av bestämmelserna om konkurrens mellan arbetspensionsbolagen.

Verksamheten för att upprätthålla arbetsförmågan är särskilt under lupp och man söker modeller som kan göra konkurrensen mellan bolagen klarare. Om man inför en bolagsspecifik omkostnadsdel i avgiften, betyder det att ju effektivare ett bolag fungerar, desto lägre blir arbetspensionsavgiften.

– Det ökar trycket att konkurrera med effektivitet, summerar Rajaniemi.

Text: Anne Iivonen

Foto: Statsrådet

Finansinspektionens ställningstagande vinner inget gehör

Finansinspektionens ställningstagande till arbetspensionsbolagens förvaltning ser ut att stöta på patrull. Såväl arbetsmarknadsorganisationerna som Arbetspensionsförsäkrarna Tela rf och Finansbranschens Centralförbund anser att Finansinspektionens förslag är ogrundat. I sina utlåtanden konstaterar aktörerna inom sektorn också att ställningstagandet är juridiskt problematiskt, eftersom det anses öka arbetspensionsbolagens åligganden utan stöd i lagen.

Finansinspektionen publicerade ett ställningstagande om tillförlitligheten hos arbetspensionsbolagens förvaltning. Finansinspektionen anser att den behöver förbättras. Som botemedel föreslår Finansinspektionen en ökning av placeringskunskandet i arbetspensionsbolagens styrelser. Det nuvarande kravet är att en tredjedel av styrelsemedlemmarna ska ha god sakkunskap om placeringsverksamhet, men Finansinspektionen vill öka andelen till hälften av medlemmarna.

Tela påpekar i sitt utlåtande att arbetspensionsförsäkringsbolagen verkställer det lagstadgade arbetspensionsskyddet; de är inga placeringsfonder. Pensionsskyddscentralen anser inte heller det motiverat att ändra kraven på styrelsemedlemmarna.

Enligt PSC har arbetspensionsbolagen i Finland ett mycket mer vidsträckt samhällsansvar än bara placeringsverksamhet. PSC motiverar sin ståndpunkt också med att man i andra länder inte heller har överlåtit beslutsfattandet i pensionsfonderna till placeringsproffs, utan det är naturligt att arbetsmarknadsparterna medverkar.

Löntagarcentralorganisationerna FFC och STTK konstaterar i sitt gemensamma utlåtande att det krav på sakkunskap i placeringsverksamhet som Finansinspektionen föreslår inte bör införas. Organisationerna slår fast att sakkunskap i arbetspensionsförsäkring och placeringsverksamhet inte utesluter varandra. Enligt lagen ska styrelsemedlemmarna i ett arbetspensionsbolag ha god kännedom om arbetspensionsförsäkring. Även Akava motsätter sig en ändringsförslaget.

Finansinspektionen uppmanar arbetspensionsbolagen också att vara noggrannare vid rättshandlingar inom närkretsen.

Riitta Väkeväinen

Biträdande direktör Risto Karhunen, FC:

Under de senaste åren har den gråa ekonomin i Finland ökat oroväckande. Också arbetspensionsbolagen råkar allt oftare ut för den.

DEN GRÅA

är ett hot mot pensionssystemet

Pengar svindlas från pensionssystemet i huvudsak på två sätt: genom att låta bli att betala försäkringsavgifter eller genom att arbeta helt svart.

☞ Enligt en undersökning som riksdagens revisionsutskott låtit göra kostar den gråa ekonomin Finland allt som allt uppemot 10–14 miljarder euro om året, över en femtedel av slutbeloppet av statens budget. I skatteinkomster förlorar staten uppskattningsvis fyra, fem miljarder euro om året på grund av den gråa ekonomin.

De företag som verkar svart struntar också ofta i att betala de lagstadgade arbetspensionsavgifterna.

– Det är naivt att tro att skurkarna betalar pensionsförsäkringsavgifter, om de en gång inte betalar skatt. Det är tydligt att pensionsbolagen blir utan stora mängder försäkringsavgifter. Det är svårt att uppskatta en noggrann totalsumma. I relation till skatteförlusterna stiger summan ändå till flera hundra miljoner euro om året, konstaterar biträdande direktör **Risto Karhunen** på Finansbranschens Centralförbund.

Den gråa ekonomin är i allmänhet rätt lönsam för dem som bedriver den, för uppskattningsvis åker bara vart tjugonde fall fast. Straffen är lindriga, men den ekonomiska vinsten är stor. Enligt Karhunen finns det grå ekonomi inom alla branscher, men speciellt inom byggnadsverksamhet, hotell- och restaurangbranschen och transportbranschen.

– Speciellt i den effektiviserade övervakningen av de utländska arbetstagarnas anställningar har allt fler försummelser av arbetspensionsavgifter

uppdagats, berättar Karhunen.

Enligt Karhunen lurar företagen pensionsbolagen också genom att uppges felaktiga uppgifter i årsanmälan. Företagarna har likaledes tvättat pengar genom att betala årliga förskottsavgifter av pensions- och olycksfallsförsäkring till en stor del av arbetstagarna.

– Efter ett par år har de sedan ansökt om avgiftsåterbäringar, eftersom de inte har haft så många anställda. Med en oskyldig min har de uppgett att de inte fick igång den affärsverksamhet som de hade trott.

Den senaste tiden har det också kommit fram förfälskade intyg över betalda ArPL-avgifter, med vilka man lurar huvudentreprenören i samband med entreprenadtävlingen och på samma gång kringgår lagen om beställarens ansvar.

Professionell verksamhet

En allt större del av försäkrings- och arbetspensionsbedrägerierna och betalningsförsummelserna begås av professionella. I verksamheten finns också motorcykelgäng.

– Företagare och affärsmän som är professionella brottslingar vet nuförtiden också hur de ska använda sig av bulvaner och till och med narkotikagäng berättar Karhunen.

Det finns också fall där löntagaren har gjort ett brott i gott samförstånd med sin arbetsgivare.

KONOMIN

500 EURO

– Vi har ingen undersökning som med en euros noggrannhet visar hur mycket pengar som allt som allt svindlas i försäkringsbedrägerier i Finland. Vi har ändå uppskattat att det finns felaktiga uppgifter i ca 5–10 procent av de skadeanmälningar som görs hos skadeförsäkringsbolagen.

Det tråkigaste med försäkringsbedrägerier är att det är de ordentliga företagarna och de vanliga hederliga medborgarna som till slut blir tvungna att betala notan i form av förhöjda försäkrings- och pensionsavgifter.

– Den gråa ekonomin förvränger också konkurrensen mellan företagen, då en del av företagen inte sköter om sina lagstadgade skyldigheter och på så vis drar ner priset på marknaden, säger Karhunen.

De som gör sig skyldiga till försäkrings- och arbetspensionsbedrägerier finns i alla samhällsklasser. I businessvärlden figurerar också just nu ett flertal företagare som har näringsförbud. Dagens ekonomiska brottslingar känner också väl till hur man kan göra pengar på socialförsäkringen.

Arbete som pensionär

Också löntagarna gör arbetspensionsbedrägerier. Karhunen tror att det vanligaste sättet som löntagarna försöker lura arbetspensionsbolagen på är genom att arbeta svart när man är på sjuk- eller delpension.

Biträdande direktör Risto Karhunen ansvarar för förebyggande av brottslighet på Finansbranschens centralförbund.

– Om det gäller en längre period av arbetsförmåga skaffar pensionsbolaget utöver de löneuppgifter som företaget uppger också de löneuppgifter som meddelats till skattemyndigheten. Här avslöjas fuskförsöken vanligtvis snabbt.

Men om en sjukpensionär arbetar helt svart, kommer inga uppgifter om detta till skattemyndighetens eller pensionsanstaltens kännedom.

– Det är verkligen svårt att uppskatta mängden av svart arbete som pensionärerna gör, men vi vet att det är rätt så vanligt inom vissa branscher, konstaterar Karhunen.

Bekämpningen måste intensifieras

Enligt Karhunen har man ännu inte vidtagit bekämpningsåtgärder som riktar sig på de lagstadgade försäkringarna som råkar ut för den gråa ekonomin i samma utsträckning som man gjort för de frivilliga privatförsäkringarna.

I pensionsbolagen finns ingen personal som

specialiserar sig på utredning och bekämpning av försummelser och bedrägerier.

– Situationen håller som tur är på att förbättras. Pensionsskyddscentralen har under de senaste åren märkbart förbättrat sin övervakning av försäkringsavgifterna. Det är en bra sak.

Enligt Karhunen kunde försäkringsbolagen i allt större utsträckning göra riskkartläggningar och känna sina kunder. Det lönar sig att följa tidningar, likaså försäkringsbranschens register. Fall som avviker borde granskas noggrannare.

– Det går nog att kämpa emot grå ekonomi och bedrägerier. Det kräver uthållighet och långsiktighet. Ett gott samarbete med myndigheterna är också viktigt. Man ska inte ge efter eller ge försprång åt myglare.

Text och foto: Kari Rissa

Pensionsskyddscentralen övervakar effektivt

Avdelningschef Matti Ruotanen och inspektionschef Tiia Lahti på Pensionsskyddscentralens övervakningsavdelning betonar betydelsen av ett gott myndighetssamarbete för bekämpningen av den grå ekonomin.

☞ I fjol fann Pensionsskyddscentralen löner för över 140 miljoner euro som inte pensionsförsäkrats. Det fanns brister i ca 16 800 arbetstagares pensionsskydd.

– Försäkringsförsummelserna gäller uppskattningsvis 0,1-0,2 procent av den årliga totala lönesumman, beräknar **Matti Ruotanen**, chef för Pensionsskyddscentralens övervakningsavdelning.

De fall av försummelse som Pensionsskyddscentralen avslöjar är vanligtvis sådana där arbetsgivaren finns i skattemyndighetens register och arbetsgivaren har en arbetspensionsförsäkring som är i kraft.

– Vanligtvis finns bristerna i försäkringarnas riktighet, det vill säga alla anställda eller alla löner har inte uppgetts till pensionsförsäkringsbolaget.

I Finland finns det också personer som arbetar helt svart. Inga skatter betalas och ofta inga socialförsäkringsavgifter.

– För oss är det svårt att med vår egen övervakning komma åt företag som fungerar helt svart.

Man betalar ju inte heller skatt för svartjobb.

Enligt Ruotanen har man uppskattat att svartlönernas totala belopp per år är ca en miljard euro. Av denna summa är arbetspensionsavgifternas andel ca 200–250 miljoner euro.

– Det är bra att påminna att den som jobbar svart inte tjänar in pension och inga pensionsansvar uppstår för pensionsförsäkraren av svartjobb.

Enligt Ruotanen är övervakningens mål att de anställda får det pensionsskydd som hör till dem och pensionsanstalterna kan ta ut försäkringsavgiften i rätt storlek. Mest svarta jobb och försummelser av arbetspensionsavgifterna finns det inom byggnads- och hotell- och restaurangbranschen.

Effektivare övervakning tack vare myndighetssamarbete

Övervakningen av arbetspensionsförsäkringen sker nu mer omfattande och alltmer i realtid tack vare de senaste årens reformer och det effektivare myndighetssamarbetet. Pensionsskyddscentralen

övervakar efterlevnaden av skyldigheten att betala arbetspensionsavgift i huvudsak med hjälp av massjämförelser av omfattande skatte- och försäkringsavgifter.

– Från och med år 2008 har vi fått massuppgifter om löneutbetalningar av skattemyndigheterna. Med hjälp av dem har vi kunnat effektivera övervakningen speciellt inom de branscher i vilka risken för försummelse av pensionsavgifter har konstaterats vara högre än genomsnittet, berättar Ruotanen.

Massövervakningen i realtid omfattar årligen ca 30 000–40 000 arbetsgivare. Under år 2010 tog Pensionsskyddscentralen också i bruk en övervakningstillämpning som grundar sig på registerjämförelse i efterhand. Med den kan man följa nästan hela arbetsgivargruppens lönebetalningsuppgifter.

– Massövervakningen i efterhand grundar sig på årsanmälningar till skatteförvaltningen. Genom den utreder vi arbetspensionsavgifternas riktighet för totalt ca 110 000–150 000 arbetsgivare.

År 2011 utredde Pensionsskyddscentralen riktigheten av pensionsförsäkringen noggrannare för dryga 10 000 arbetsgivare. Brister konstaterades hos över 2 000 arbetsgivare. Under de senaste fem åren har antalet oförsäkrade arbetstagare och beloppet av oförsäkrade löner som man hittat genom övervakning mer än fyrfaldigats.

– Det här betyder ändå inte att pensionsförsäkringar försummas eller undviks mer än tidigare. Vår övervakning har bara tydligt blivit mer effektiv med hjälp av de nya registerjämförelserna.

Tillslag också på arbetsplatser

Pensionsskyddscentralen har åkt med till byggnadsarbetsplatser för att utföra oannonserade övervakningstillslag.

– Vi har tillsammans med skattemyndigheten och arbetarskyddsmyndigheten som övervakar efterföljandet av lagen om beställarens ansvar gjort tillslag på arbetsplatser inom byggnadsbranschen. Vi har goda erfarenheter av dem, berättar inspektionschef **Tiia Lahti** på Pensionsskyddscentralens övervakningsavdelning.

Med tillslagen på arbetsplatserna försöker man effektivisera bekämpningen av den gråa ekonomin och öka sannolikheten för att åka fast.

– Vi kontrollerar vem som arbetar på arbetsplatsen och vem som är deras arbetsgivare. Vi kontrollerar att arbetspensionsskyldigheterna är skötta genom hela underleverantörskedjan. Om så inte är fallet, drivs de försummade avgifterna in. Det görs av respektive arbetsgivares pensionsförsäkringsbolag.

Pensionsskyddscentralen har för tillfället fem inspektörer som också deltar i inspektioner på arbetsplatserna. ■

Direktör Sini Kivihuhta, Ilmarinen:

Försummelserna inget stort problem

Enligt direktör Sini Kivihuhta på Ilmarinen är övervakningen av försäkringsavgifter och bekämpningen av den gråa ekonomin mycket viktiga också ur arbetspensionssystemets synvinkel.

– En trovärdig verksamhet kräver att arbetspensionsbolagen också övervakar, betonar Sini Kivihuhta som är ansvarig direktör för Ilmarinens pensionsförsäkringar.

Övervakning behövs också för att alla löntagare ska kunna garanteras pensionsskydd.

Kivihuhta betonar att ett fungerande socialförsäkringssystem kräver att vi kollektivt bär ansvaret och att alla sköter om sina betalningsskyldigheter.

– Annars börjar välfärdsstatens grund att spricka. Än har försummelserna av avgifterna inte blivit ett stort problem för pensionssystemet, även om mängden svartjobb verkar ha ökat.

Enligt Kivihuhta fungerar den centraliserade övervakningen som görs av Pensionsskyddscentralen nuförtiden mycket effektivt och avslöjar försummelser som beror på slarv eller ointresse.

Ilmarinen övervakar arbetsgivare och företagare i en mindre skala än Pensionsskyddscentralen.

– Vi följer upp kunduppgifterna och vi ingriper först då om vi märker brister. Vanligtvis sänder vi ett brev där vi frågar efter mer information eller så skickar vi en räkning. Vid behov sätts de försummade avgifterna i aktiv indrivning och utsökning.

Nuförtiden kommer det enligt Kivihuhta ganska få anmälningar om att det synts på pensionsutdraget att någon arbetsgivare inte har betalat arbetspensionsavgifterna. Ilmarinen har inga egna försäkringsdetektiver.

– Vi utgår från att våra kunder i huvudsak sköter sina saker väl och inte är ohederliga.

Många faktorer påverkar sjukfrånvaron

Mikko Laaksonen
Specialforskare
Pensionsskyddscentralen

★ Ökningen av sjukfrånvaro har planat ut på den senare hälften av 2000-talet.

★ Korta sjukskrivningar är vanligare bland kvinnor.

★ Arbetsförhållandena och hälsan påverkar sjukfrånvaron

Sjukfrånvarofrekvensen

★ Finländarnas sjukfrånvaro ökade till mitten av 2000-talet, men har sedan minskat litet.

Enligt arbets- och näringsministeriets Arbetslivsbarometer var arbetstagare sjukskrivna 7,2 dagar i genomsnitt. Enligt dessa uppgifter har sjukfrånvaron minskat i en jämn takt sedan mitten av 2000-talet, i synnerhet bland arbetstagare som fyllt 54 och kommunanställda.

Enligt en årlig enkät som Finlands Näringsliv gör bland sina medlemsföretag är sjukdagarnas andel 4,3 procent av den teoretiska regelbundna arbetstiden, vilket motsvarar 11 frånvarodagar per person. År 2010 förekom det mera frånvaro än året innan.

Arbetslivsbarometerns siffror har i regel varit lägre än uppgifterna från Finlands Näringsliv. Båda visar dock på klara skillnader mellan sektorerna: mest frånvaro förekommer i kommunerna, och inom den privata sektorn mera inom industrin än inom tjänstesektorn.

Av Folkpensionsanstaltens publikationer framgår uppgifter om sjukfrånvaro för vilken det har betalats sjukförsäkringsersättning. Den statistikförda frånvaron överskrider alltså självrisktiden, som i allmänhet är dagen för insjuknandet och de påföljande nio vardagarna. År 2010 betalades ersättning till 320 000 personer, vilkas genomsnittliga antal ersättningsdagar var 49. I proportion till hela arbetskraften var frånvaron alltså ca 6,5 dagar om året. Under de senaste åren har antalet personer som får ersättning minskat litet, medan antalet ersättningsdagar har ökat.

Om frånvaro för vilken FPA betalat ersättning finns också uppgifter om den sjukdom som varit

grunden för frånvaron. En dryg tredjedel av frånvarodagar för vilka ersättning har betalats beror på sjukdomar i rörelseorganen och ca en fjärdedel på psykiska problem. De dominerade diagnosgrupperna vid sjukfrånvaro är alltså desamma som vid sjukpensioner.

Skillnader mellan befolkningsgrupper

★ Kvinnor har mera korta sjukskrivningar än män. Vid frånvaro på mer än en månad finns det dock ingen skillnad längre, utan det är snarare så att män har flera. Man har gjort enkätundersökningar för att utreda de faktorer som påverkar skillnaderna mellan könen. De förklaras delvis av skillnader i det rapporterade hälsotillståndet och arbetsmiljön. I de yngre åldersgrupperna förklaras kvinnornas högre sjukfrånvaro av frånvaro i samband med graviditet.

Det förekommer tydligt mera sjukfrånvaro i de lägre än i de högre socialgrupperna. Dessa skillnader har kunnat förklaras med fysiskt tungt arbete och skillnader mellan olika socialgruppers hälsobeteende. Däremot varierar de psykosociala arbetsförhållandenas inverkan på skillnaderna i frånvaro mellan socialgrupperna. När man har beaktat vissa psykiska och sociala faktorer i arbetet har skillnaderna mellan socialgrupperna minskat, medan de har ökat ytterligare när man har beaktat vissa andra faktorer.

Faktorer som påverkar sjukfrånvaron

★ Sjukskrivningarna återspeglar arbetstagarens tillfälliga oförmåga att klara av sina arbetsuppgifter. Utdragen sjukfrånvaro kan leda till bestående

arbetsoförmåga och förtidspension. Sjukfrånvaron tas ofta upp i diskussionen om hur man kan främja arbetshälsan. Eftersom sjukfrånvaro kan mätas konkret och medför höga kostnader, är det ofta ett viktigt mål för den arbetshälsofrämjande verksamheten att minska sjukfrånvaron.

Långa sjukskrivningar har konstaterats förebåda dödlighet och sjukpensionering. Riskfaktorer som traditionellt drabbar folkhälsan, såsom fetma och rökning, har ett starkt samband med sjukfrånvaro. Trots att arbetslivet har förändrats, är fysisk belastning i arbetet fortfarande en viktig faktor som påverkar frånvaron. Även arbetsmiljön inom gruppen och organisationen spelar en roll. Ett gott arbetsklimat, arbetskamraternas stöd och ett rättvist chefsarbete verkar minska sjukfrånvaron.

Det är emellertid svårt att se sjukfrånvaro som en faktor som enbart beskriver hälsan och välbefinnandet i arbetet. Det förekommer mer sjukfrånvaro i Finland än i de flesta europeiska länder, men mindre än t.ex. i Sverige eller Norge. Det är inte trovärdigt att skillnaderna förklaras av skillnader i hälsa eller arbetsmiljö. Skillnaderna mellan länderna förklaras av drag hos sjukförsäkringssystemen, såsom förmånernas nivå och villkoren för tidig pensionering. Skillnaderna mellan länderna och förändringarna i sjukfrånvaron över tid förklaras också av ekonomiska konjunkturer.

BILAGA

BOKSLUTSBILAGAN GES UT AV
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN OCH
ARBETSPENSIONSFÖRSÄKRARNA TELA

Pensionsskyddscentralen
ELÄKETURVAKESKUS

s. 14 Ett år av kriser och krishantering i världsekonomin

s. 15 Arbetspensionsanstaltarnas nyckeltal 2011

s. 16 Viktigt att trygga avkastningen

s. 18 Arbetspensionsförsäkringsbolagens nyckeltal 2011

s. 20 Ordlista

Arbetspensionsanstaltarnas bokslutssiffror 2011

Arbetspensionsplaceringarna klarade sig med små förluster

Ett år av kriser och krishantering i världsekonomin

Reijo Vanne, direktör, Tela | Maria Rissanen, analytiker, Tela

Efter två goda år upplevde finansmarknaden ett efterskalv av marknadskrisen år 2008. Den här gången var skalvcentrum i de sydeuropeiska ländernas statsfinanser. Skralushållning ledde till att staternas kreditvärdighetsklasser sjönk och stödåtgärder vidtogs i Europa och också globalt, i och med att Internationella valutafonden deltog.

De europeiska statsfinanserna var inte den enda krishärden under året. I början av året jäste det i de nordafrikanska arabländerna. I mars drabbades Japan av en tsunami och en påföljande kärnkraftsolycka. Under årets lopp fick man belägg på att världsekonomin tillväxt blev långsammare. USA led av utdragna förhandlingar om skuldtak, sänkt kreditvärdighet och en osäker grund för ekonomisk tillväxt.

Såväl centralbankerna som staterna tog itu med utmaningarna. Centralbankerna fortsatte

med en stimulerande penningpolitik genom att hålla styrräntorna på en mycket låg nivå och bedriva en så att säga osedvanlig penningpolitik. I Europeiska centralbankens åtgärder ingick program för köp av värdepapper på sekundärmarknaden och förmedling av långfristig finansiering till banksektorn. Staterna inledde däremot spar-kurer och stramade åt den ekonomiska politiken för att få bukt med underskotten.

Placeringsåret 2011 blev följaktligen svårt. Marknadsvärdet av de arbetspensionstillgångar som är med i den sammanfattande granskningen av boksluten minskade år 2011 från 135 miljarder euro till 132 miljarder. Arbetspensionsfonderna i förhållande till bruttonationalprodukten minskade från 77 procent till 71 procent.

I början av året var stämningen på aktiemarknaden positiv, men den förändrades i slutet av sommaren på grund av skuldproblemen i euro-området randländer. Aktiemarknaden var svag

året ut. USA:s aktieindex steg emellertid med två procent under året. I Europa dök marknaden (-9 %) och i Finland ännu djupare (-25 %).

Räntenivån för goda statslån som upplevts som trygga – såsom USA:s och Tysklands lån – sjönk till en mycket låg nivå. Dessa staters räntor på lån upp till tio år var under två procent vid årets slut. Däremot steg räntenivån för länderna i skuld-krisens kärna, och ränteskillnaderna mellan problemländerna och länderna med förtroende blev rekordstora.

Misstron mot Europa försvagade den gemensamma valutan med lite mer än 2 procent i förhållande till USA:s dollar. Upploppen i arabländerna och den försvagade ekonomiska tillväxten sänkte oljepriset. Guld hade däremot god åtgång, när pengar som lösgjorts från riskablare objekt omallokerades.

Aktiernas andel krympte

De noterade aktiernas andel av alla arbetspensionsplaceringar krympte från 37 procent till 29 procent under år 2011. I arbetspensionsbolagen minskade aktieplaceringarnas andel i genomsnitt med ca tio procentenheter i en fördelning klassificerad enligt risk. Hos den offentliga sektorns arbetspensionsförsäkrare minskade aktiernas motsvarande andel av placeringarna med endast ca fem procentenheter.

I slutet av året hade bolagen en klart mindre aktierisk än den offentliga sektorns försäkrare. Skillnaderna mellan bolagen i detta hänseende minskade däremot något i under året.

Alla andra ränteplaceringars än ArPL-återlånens andelar ökade. Ränteplaceringarnas andel ökade från 43 till 50 procent, fast återlånens andel minskade med ca en procentenhet. Återlånens andel började alltså inte öka, såsom under finansmarknadskrisens första år 2008.

Skillnaderna i allokeringen av bolagens placeringstillgångar kan också beskrivas så att Varma har minst ränteplaceringar, men däremot mest placeringar i hedgefonder och så att Pensions-Fennia har minst aktieplaceringar, men näst mest placeringar i hedgefonder.

Genomsnittlig avkastning på arbetspensionsplaceringarna -2,7 procent

Den genomsnittliga avkastningen på den privata och den offentliga sektorns arbetspensionsplaceringar var -2,7 procent på bundet kapital år 2011. Bäst avkastade fastighetsplaceringar, 6,6 procent. Den genomsnittliga avkastningen på ränteplaceringar var 2,6 procent. Positiv avkastning kom också av icke-noterade aktier och kapitalplaceringar- och hedgefonder.

De noterade aktierna gav däremot förlust. Den

slutsatsen kan man också dra av aktieindexens utveckling. Den genomsnittliga avkastningen på t.ex. arbetspensionsbolagens noterade aktier var ca -18 procent.

Den bästa placeringsavkastningen nådde Pensions-Fennia (-1,6 %) och Keva (-1,7 %). Pensions-Fennias fördel grundade sig på en lägre andel aktier och Kevas på bättre avkastning på aktieplaceringar, där en delfaktor torde vara en lägre andel finländska aktier än hos de andra. Utöver detta fick båda en rätt bra avkastning på sina ränteplaceringar.

Även om det gångna året var ett dåligt år för avkastningen, var den nominella genomsnittliga avkastningen på den privata sektorns arbetspensionsplaceringar åren 1997–2011 5,5 procent om

året, dvs. 3,7 procent reellt, efter avdrag för konsumentprishöjningen. Regleringen som trädde i kraft i början av år 1997 möjliggjorde en mer avkastningsorienterad och samtidigt mera risktagande placeringsverksamhet inom den privata sektorn.

Solvensen fortfarande god

Vid utgången av år 2011 uppgick arbetspensionsförsäkringsbolagens verksamhetskapital, dvs. placeringsriskbuffert, till ca 22 procent av ansvarsskuden. Ett år tidigare var detta nyckeltal, solvensgraden, ca 29 procent. Trots det ökade verksamhetskapitalet något i förhållande till solvensgränsen, som är beroende av risken i place-

ringarna. Bolagen minskade alltså placeringsrisken mer än deras risktagningsförmåga minskade. Bolagens verksamhetskapital i proportion till solvensgränsen, dvs. den riskbaserade solvensställningen steg under året från 2,5 till 2,6 i genomsnitt.

Pensionsstiftelsernas och -kassornas genomsnittliga solvensgrad och också deras riskbaserade solvensställning minskade under året. I genomsnitt var pensionsstiftelsernas och -kassornas solvensgrad 31 procent och solvensställning 3,2. De var alltså fortfarande i genomsnitt högre än hos bolagen. Det förekom dock mycket stora skillnader i stiftelsernas och kassornas solvens, och i slutet av året trädde en pensionskassa i likvidation på grund av låg solvens.

Arbetspensionsanstaltens nyckeltal år 2011

	Bolag (ArPL, FöPL)	Stiftelser (ArPL)	Kassor (ArPL, FöPL)	SPK (SjPL)	LPA (LFöPL)	SK/ SPF (StaPL)	Keva (KomPL)	KCF (KyPL)	Sammanlagt
Försäkrade (antal)	1 791 564	17 781	33 408	7 560	78 459 (1)	160 000	509 000	18 663	2 616 435
Pensionstagare (antal) *	1 018 543	19 084	25 876	8 754	146 928	350 000	349 000	23 940	1 942 125
Inkomster mn €									
Premieinkomst **	11 461,8	213,8	266,7	55,1	163,5	1 609,1	4 545,2	167,1	18 482,3
Nettoavkastning av placeringsverksamheten enligt bokfört värde	-234,8	50,2	61,4	17,0	1,6	191,1	-486,3	2,5	-397,3
Sammanlagt	11 227,0	264,0	328,1	72,1	165,1	1 800,2	4 058,9	169,6	18 085,0
Kostnader mn €									
Pensionsutgift// Utbetalda pensioner ***	11 124,4	243,0	271,8	129,8	771,9 (2)	3 800,4	3 524,3	148,0	20 013,6
Totala driftskostnader ****	387,5	5,4	7,8	7,2	15,9	29,5	48,3	5,3	506,9
Sammanlagt	11 512,0	248,4	279,6	137,0	787,8	3 829,9	3 572,6	153,3	20 520,5
Tillgångar och ansvar									
Ansvarsskuld mn €	75 133,9	2 268,6	2 350,4	658,8	44,0 (1, 3)	-	-	-	80 455,7
Placeringstillgångar mn € verkligt värde	81 842,9	2 394,5	2 477,6	740,6	164,6 (2)	13 736,0	29 568,4	932,0	131 856,7
Fördelning av placeringarna %									
Fastigheter	13,9	9,1	23,8	31,8	17,2	0,0	8,1	17,0	11,4
Aktier*****	38,5	35,5	34,0	51,4	33,1	43,3	44,6	37,1	40,3
Ränteplaceringar	47,6	55,4	42,1	16,8	49,7	56,7	47,3	45,9	48,3
Sammanlagt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Nettoavkastning på placeringar, verkligt värde %	-2,9	-5,3	-4,3	-2,0	-3,0	-2,3	-1,7	-4,3	-2,7
Avkastning på placeringar, verkligt värde M€	-2 494,7	-135,1	-112,7	-15,0	-5,2	-324,9	-486,3	-38,6	-3612,6
Verksamhetskapital mn €	15 106,3	601,0	628,4	200,2	-	-	-	-	-
Verksamhetskapital utan utjämningsavsättning som jämföras med verksamhetskapital mn €	12 223,2	518,5	544,7	177,1	-	-	-	-	-
Solvensgrad, %	21,8	30,4	31,3	36,1	-	-	-	-	-
Solvensgrad utan tillfälliga lättnader åren 2008-2012, %	17,0	25,2	26,0	30,7	-	-	-	-	-

* En pensionstagare kan få pension från flera pensionsanstalter.

** I premieinkomsten ingår inte den andel som bekostas ut statsbudgeten, FöPL 57,7 mn €, LFöPL 529,8 mn €, SjPL 51,5 mn € och StaPL 2 264,0 mn €.

*** Inkl. Arbetslöshetsförsäkringsfondens avgift bortsett från Keva och KCF (ingår i Kevas och KCF:s premieinkomst).

**** Exkl. placeringsverksamhetens kostnader.

***** Inkl. övriga/alternativa placeringar.

1) Inkl. stipendietagare

2) Inkl. även annat än LFöPL

3) Endast LFöPL

Solvensreglerna ändras i början av nästa år

Viktigt att trygga avkastningen

Solvensreglerna för pensionsanstalter som bedriver arbetspensionsförsäkringsverksamhet inom den privata sektorn ändras i början av nästa år. Då upphör tillämpningen av de temporära reglerna som varit i kraft i fyra år.

På grund av den internationella finansmarknadskrisen lagstiftades det om temporära ändringar av solvensreglerna för arbetspensionsanstalterna. Genom bestämmelserna stärktes arbetspensionsanstalternas solvens så att pensionsanstalterna också i det dåvarande osäkra ekonomiska läget kunde bedriva en effektiv, långsiktig placeringsverksamhet.

Ursprungligen skulle lagen vara i kraft till slutet av år 2010, men giltighetstiden förlängdes senare med två år till slutet av år 2012. Tack vare den temporära lagen uppnådde pensionsanstalternas solvens snabbt den nivå som den haft före krisen. Den goda avkastningen på placeringarna år 2010 bidrog givetvis också. År 2011 har däremot varit en tid av svagare avkastning, och i efterskott har man kunnat vara nöjd med beslutet att förlänga giltighetstiden för den temporära lagen.

Den temporära lagen gav tid att bereda en ny, bestående solvensreglering. Utredningen av behovet av ett helt nytt regelverk inleddes genast våren 2009. De nya solvensreglerna har planerats i flera arbetsgrupper. Som bäst behandlar riksdagen

” Utan behärskad risktagning kan man dock inte få avkastning.”

en regeringsproposition med förslag till bestående ändringar i lagen från och med nästa år.

Verksamhetskapalet minskar när den temporära lagen slutar gälla

En av de ändringar som den temporära lagen medförde var att pensionsanstalternas verksamhetskaper ökad. Det genomfördes så att en del av utjämningsavsättningen jämfördes med verksamhetskaper. Utjämningsavsättningen är primärt en buffertpost för fördelningsystemet, dvs. den pensionsutgift som bekostas gemensamt. Efter att Finland gick med i Europeiska valutaunionen har denna post hållits större än bufferteringen av de årliga pensionsutgifterna förutsätter, och denna s.k. EMU-buffert har nu jämfördes med pensionsanstalternas verksamhetskaper.

Verksamhetskapalet utgör en buffert mot placeringsrisken, och om verksamhetskapalet minskar, minskar möjligheterna att ta placeringsrisker på motsvarande sätt. När den temporära lagen går ut upphör jämföringsförfarandet. Enligt bokslutsuppgifterna för år 2011 innebär detta att en post på sammanlagt ca 2,9 miljarder euro faller

bort från arbetspensionsförsäkringsbolagens verksamhetskaper.

En så betydande minskning av verksamhetskaper skulle betyda att pensionsanstalterna tvingas lägga om sina placeringar i objekt med mindre risk och att avkastningen på lång sikt sannolikt minskar. Enligt uppskattningar skulle det medföra ett tryck att höja arbetspensionsförsäkringsavgiften med ca 0,2–0,4 procentenheter.

Riskbufferterna sammanslås enligt den nya lagen

I början av år 2013 görs en principiell ändring och pensionsanstalternas riskbuffertar slås samman. I dag har arbetspensionsförsäkringsbolagen verksamhetskapalet som buffert mot placeringsrisker och utjämningsansvaret som buffert mot försäkringsrisker. I solvensgranskningen slås dessa ihop till en ny buffert, solvenskapalet. Samma buffert ska i framtiden utgöra skydd mot både placeringsrisker och försäkringsrisker.

Vid solvensgranskningen kan bufferterna utnyttjas effektivare än i dag, eftersom riskerna sällan utfaller samtidigt. I skadeförsäkringsbolagen bildas solvenskapalet på motsvarande sätt redan i dag.

Utjämningsansvaret innehåller en del som är avsedd för invalidpensioner. Den del som har reserverats för invalidpensioner har visat sig vara för stor i förhållande till utgiften och har delvis upplöst under nästan hela 2000-talet. Upplösningen av överskottet fortgår år 2012. I år sker det så att den del av arbetspensionsavgiften som tas ut för invalidpensioner är mindre än den uppskattade utgiften och den del som saknas finansieras ur utjämningsansvaret, varvid utjämningsansvaret minskar.

Arbetspensionsförsäkringsbolagens sammanlagda utjämningsansvar vid utgången av år 2011 var 3,3 miljarder euro. År 2012 upplöses en del av invalidpensionsdelen i utjämningsansvaret, vilket medför att utjämningsansvarets belopp i början av år 2013, då lagändringen träder i kraft, kommer att vara mindre än i slutet av förra året.

Under behandlingen av den nya lagen har det i olika skeden diskuterats mycket om utjämningsansvaret också i framtiden kan upplösas, om det är för stort. Å andra sidan har man frågat om det längre görs så, när man vet att utjämningsansvaret stärker solvenskapalet.

Utjämningsansvarets storlek kan regleras också i fortsättningen och man kan fatta beslut om att upplösa en del av dem på samma sätt som i dag. Även om utjämningsansvaret kommer att bli en del av solvenskapalet, utgör den fortsättningsvis tekniskt en egen post inom solvenskapalet och bibehåller också sitt nuvarande användningsändamål när försäkringsavgiften fastställs. Man bör lägga märke till att utjämningsansvaret också har

upplöst år 2012, fast den nya lagens ikraftträdande redan har planerats. Förberedelserna för att införa det nya solvenskapalet har alltså inte haft en sådan inverkan att beslut om upplösning inte fattas.

Fler reformer på väg

Solvenslagstiftningen reformeras nu i snabb takt. I fjol ändrades bestämmelserna så att det preciseras hur noga placeringsrisker ska uppskattas. De följande ändringarna träder i kraft i början av nästa år. Reformerna tar emellertid inte slut här, utan solvensregleringen revideras fortsättningsvis.

I social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupper studeras hela solvensramen nu som en helhet och det utreds hur ramen bör utvecklas så att den på bästa möjliga sätt också i framtiden motsvarar riskerna i pensionsanstalternas verksamhet. Nu går man igenom alla risker som hänförs till verksamheten och hur de kan mätas så noggrant som möjligt.

Samtidigt reformeras solvensreglerna för övriga försäkringsbolag, när Solvens 2-direktivet införlivas i lagstiftningen. Regleringen på EU-nivå gäller dock inte arbetspensionssystemet, utan besluten om arbetspensionssystemet fattas nationellt. Det finländska arbetspensionssystemet är en unik helhet och avgöranden som gäller det träffas med hänsyn till systemets särdrag. Det förhindrar inte att man plockar ut de bästa bitarna ur andra solvenssystem, men det görs enbart om det behövs ur arbetspensionssystemets synvinkel.

Bestämmelserna ändras, men syftet med dem är alltid detsamma, att säkra arbetspensionsskyddet. Den primära utgångspunkten för regleringen av placering av pensionspengarna är att trygga pensionspengarna. Utan behärskad risktagning kan man dock inte få avkastning. De lagändringar som gjorts nu ger en möjlighet att eftersträva placeringsavkastning i ett ekonomiskt läge som igen är osäkert. Genom avkastningen på placeringarna kan man minska trycket att höja arbetspensionsavgiften. Det är särskilt viktigt när det också annars finns ett stort tryck att höja avgiften.

Även bokslutsuppgifterna kommer att ändras. I siffrorna för år 2012 finns det nya solvenskapalet med.

*Heli Backman
Direktör för pensionsförsäkringsenheten
Social- och hälsovårdsministeriet*

Arbetspensionsförsäkringsbolagens bokslutssiffror år 2011

Varma		Ilmarinen		Pensions-Tapiola		Pensions-Fennia		Etera		Veritas Pensionsförsäkring		Pensions-Alandia		Sammanlagt	
2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %

FÖRSÄKRADE (antal)

ArPL	498 400	2,1 %	515 000	2,8 %	210 848	-3,3 %	185 660	2,3 %	110 000	-1,8 %	55 181	-2,6 %	10 330	5,4 %	1 585 419	1,2 %
FöPL	41 940	9,2 %	56 717	5,7 %	49 375	4,4 %	39 320	13,2 %	5 854	17,1 %	11 671	-0,5 %	1 268	7,3 %	206 145	7,4 %
Sammanlagt	540 340	2,6 %	571 717	3,1 %	260 223	-1,9 %	224 980	4,0 %	115 854	-1,0 %	66 852	-2,2 %	11 598	5,6 %	1 791 564	1,8 %

PENSIONSTAGARE (antal)

Sammanlagt	330 000	0,9 %	302 093	2,1 %	120 671	2,3 %	84 850	2,3 %	150 076	-1,4 %	27 000	3,3 %	3 853	3,8 %	1 018 543	1,3 %
------------	---------	-------	---------	-------	---------	-------	--------	-------	---------	--------	--------	-------	-------	-------	-----------	-------

INKOMSTER (mn €)

Premieinkomst																
ArPL-premieinkomst	3 801,9	6,0 %	3 495,6	10,0 %	1 295,6	3,8 %	1 036,1	4,7 %	597,7	7,0 %	370,7	12,0 %	30,1	2,7 %	10 627,7	7,1 %
FöPL-premieinkomst	174,9	17,8 %	257,2	11,3 %	194,9	10,0 %	162,1	19,0 %	16,1	46,6 %	52,9	7,4 %	3,5	11,8 %	861,6	13,9 %
Återförsäkring mm.	-0,2	-112,2 %	-27,4	-3,6 %	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		-27,6	-4,0 %
Sammanlagt	3 976,6	6,5 %	3 725,5	10,1 %	1 490,5	4,5 %	1 198,2	6,4 %	613,8	7,8 %	423,6	11,4 %	33,5	3,6 %	11 461,8	7,6 %
Nettoavkastning av placeringsverksamheten enligt bokfört värde	-46,4	-104,1 %	-525,1	-143,5 %	236,0	-41,3 %	26,1	-93,4 %	68,0	-75,5 %	-2,6	-101,9 %	9,2	-42,9 %	-234,8	-106,6 %
Sammanlagt	3 930,2	-19,3 %	3 200,4	-30,3 %	1 726,5	-5,5 %	1 224,3	-19,6 %	681,8	-19,5 %	421,0	-18,3 %	42,7	-11,8 %	11 227,0	-21,0 %

KREDITFÖRLUSTER (mn €)

Sammanlagt	16,4	6,4 %	15,6	12,8 %	9,2	-19,9 %	8,4	6,8 %	8,6	39,7 %	4,3	-7,6 %	0,2	3030,2 %	62,6	5,5 %
------------	------	-------	------	--------	-----	---------	-----	-------	-----	--------	-----	--------	-----	----------	------	-------

PENSIONSUTGIFT (mn €)

ArPL	3 975,5	5,9 %	3 262,2	8,2 %	1 040,7	6,8 %	796,3	6,8 %	1 023,5	2,6 %	253,2	9,5 %	18,1	10,0 %	10 369,4	6,5 %
FöPL	218,5	4,8 %	290,8	6,0 %	234,8	9,3 %	124,4	6,9 %	1,6	89,2 %	47,5	7,8 %	3,3	7,8 %	920,9	6,8 %
Sammanlagt	4 194,0	5,9 %	3 553,0	8,0 %	1 275,5	7,2 %	920,7	6,8 %	1 025,0	2,7 %	300,7	9,2 %	21,4	9,6 %	11 290,3	6,5 %
Ansvarsfördelning	-269,2	-12,7 %	15,9	-169,3 %	140,1	-2,9 %	201,6	18,7 %	-332,9	-3,2 %	69,8	15,0 %	8,9	4,5 %	-165,9	-43,2 %
Sammanlagt	3 924,8	7,4 %	3 568,9	9,2 %	1 415,6	6,1 %	1 122,3	8,8 %	692,2	5,8 %	370,5	10,3 %	30,2	8,1 %	11 124,4	8,0 %

TOTALA DRIFTSKOSTNADER (mn €)

Anskaffning	7,9	-36,5 %	16,6	9,9 %	11,5	-2,4 %	9,9	3,3 %	10,1	20,3 %	2,7	-10,0 %	0,2	12,0 %	58,9	-2,6 %
Omkostnader	35,1	-15,9 %	36,4	16,3 %	18,4	-9,7 %	12,2	4,3 %	10,9	-4,7 %	5,6	0,9 %	0,2	-15,3 %	118,9	-2,9 %
Förvaltning	16,0	11,4 %	16,7	2,1 %	8,0	-21,8 %	6,6	15,4 %	4,3	-14,6 %	3,5	12,0 %	0,8	-3,6 %	55,9	0,5 %
Lagstadgade avgifter	13,0	-9,7 %	12,3	-6,5 %	4,9	-11,7 %	3,9	-9,6 %	2,0	-7,7 %	1,4	-7,4 %			37,5	-8,7 %
Sammanlagt	72,1	-13,2 %	82,0	8,0 %	42,8	-10,7 %	32,7	4,1 %	27,3	1,0 %	13,2	0,1 %	1,2	-4,4 %	271,2	-3,0 %
Ersättning	34,2	36,1 %	25,1	-11,0 %	10,5	11,7 %	11,9	-4,6 %	11,0	-2,3 %	3,9	6,2 %	0,2	-16,4 %	96,8	7,1 %
Upprätthållande av arbetsförmågan	7,7	28,7 %	5,2	-29,7 %	2,0	-9,1 %	1,9	6,1 %	1,0	7,4 %	0,5	6,2 %	0,0		18,2	-2,5 %
Placeringsverksamhet	21,9	22,4 %	17,4	13,1 %	8,8	17,0 %	10,2	21,4 %	8,0	24,5 %	4,7	14,0 %	1,2	61,0 %	72,3	19,3 %
Övriga	0,0		1,2	4,0 %	0,1	-70,5 %	0,0		0,0		0,0		0,0		1,3	-13,4 %
Sammanlagt	135,9	2,9 %	130,9	2,2 %	64,2	-4,8 %	56,6	4,9 %	47,4	3,6 %	22,3	4,0 %	2,5	15,6 %	459,9	2,0 %
Totala driftskostnader, % av premieinkomsten	3,4	-3,3 %	3,5	-7,2 %	4,3	-8,9 %	4,7	-1,4 %	7,7	-3,8 %	5,3	-6,6 %	7,6	11,6 %	4,0	-5,2 %
Kostnader som täckts med omkostnadsdelen, % av omkostnadsintäkten	72,5	-0,1 %	74,0	-0,5 %	76,9	-5,7 %	76,9	-0,1 %	97,8	2,7 %	88,7	1,4 %	74,5	1,5 %	77,0	-0,8 %

FÖRDELNING AV DE TOTALA DRIFTSKOSTNADERNA (%)

Anskaffning	6	-38,3 %	13	7,5 %	18	2,5 %	18	-1,5 %	21	16,1 %	12	-13,5 %	7	-3,1 %	13	-4,5 %
Omkostnad	26	-18,3 %	28	13,8 %	29	-5,2 %	22	-0,6 %	23	-8,0 %	25	-2,9 %	9	-26,7 %	26	-4,8 %
Förvaltning	12	8,3 %	13	-0,1 %	13	-17,9 %	12	10,1 %	9	-17,6 %	16	7,8 %	30	-16,6 %	12	-1,5 %
Lagstadgade avgifter	10	-12,2 %	9	-8,5 %	8	-7,3 %	7	-13,8 %	4	-10,9 %	6	-10,9 %	0		8	-10,5 %
Sammanlagt	53	-15,6 %	63	5,7 %	67	-6,3 %	58	-0,7 %	58	-2,5 %	59	-3,7 %	46	-17,3 %	59	-4,9 %
Ersättning	25	32,2 %	19	-12,9 %	16	17,3 %	21	-9,0 %	23	-5,7 %	17	2,2 %	9	-27,7 %	21	5,0 %
Rehabilitering	6	25,1 %	4	-31,3 %	3	-4,6 %	3	1,2 %	2	3,7 %	2	2,1 %	0		4	-4,4 %
Placeringsverksamhet	16	18,9 %	13	10,6 %	14	22,8 %	18	15,8 %	17	20,1 %	21	9,6 %	45	39,3 %	16	17,0 %
Övriga	0		1	1,8 %	0	-69,0 %	0		0		0		0		0	-15,1 %
Sammanlagt	100		100		100		100		100		100		100		100	

ANSVARSSKULD (mn €)

Sammanlagt	28 965,6	-0,4 %	24 205,5	-1,8 %	8 471,1	3,1 %	6 257,3	0,9 %	5 109,6	-1,0 %	1 914,4	1,7 %	210,5	5,5 %	75 133,9	-0,4 %
------------	----------	--------	----------	--------	---------	-------	---------	-------	---------	--------	---------	-------	-------	-------	----------	--------

Varma		Ilmarinen		Pensions-Tapiola		Pensions-Fennia		Etera		Veritas Pensionsförsäkring		Pensions-Alandia		Sammanlagt	
2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %	2011	förändring, %

PLACERINGSTILLGÅNGAR (verkligt värde, mn €)

Fastigheter	4 877,6	5,0 %	3 237,1	6,9 %	1 169,3	8,5 %	900,0	12,6 %	813,0	5,7 %	358,1	1,2 %	31,8	7,5 %	11 386,9	6,4 %
Aktier	12 727,1	-23,8 %	12 228,0	-8,9 %	2 459,4	-28,1 %	2 059,3	-11,8 %	1 413,0	-35,7 %	579,8	-31,9 %	59,5	-27,5 %	31 526,1	-19,2 %
Finansmarknadsinstrument (inkl. masskuldebrev)	11 358,5	39,2 %	8 866,8	3,9 %	5 159,6	14,9 %	3 390,0	6,8 %	2 204,0	12,0 %	1 024,7	21,3 %	138,8	13,5 %	32 142,4	17,8 %
Lån	2 888,2	-21,5 %	2 796,6	-10,9 %	259,2	-33,4 %	390,1	-14,0 %	414,0	-14,8 %	38,0	7,3 %	0,7	-63,7 %	6 786,8	-17,1 %
Övriga placeringar	0,7	105,0 %	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,7	105,0 %
Sammanlagt	31 852,1	-4,0 %	27 128,5	-3,5 %	9 047,5	-3,5 %	6 739,4	-0,3 %	4 844,0	-10,6 %	2 000,6	-4,1 %	230,8	-2,2 %	81 842,9	-3,9 %

FÖRDELNING AV PLACERINGARNA (%)

Fastigheter	15	9,3 %	12	10,8 %	13	12,4 %	13	13,0 %	17	18,3 %	18	5,5 %	14	9,9 %	14	10,7 %
Aktier	40	-20,6 %	45	-5,6 %	27	-25,5 %	31	-11,5 %	29	-28,1 %	29	-29,0 %	26	-25,9 %	39	-15,9 %
Finansmarknadsinstrument (inkl. masskuldebrev)	36	45,0 %	33	7,7 %	57	19,1 %	50	7,2 %	45	25,4 %	51	26,5 %	60	16,0 %	39	22,6 %
Lån	9	-18,2 %	10	-7,6 %	3	-30,9 %	6	-13,7 %	9	-4,7 %	2	11,9 %	0	-62,9 %	8	-13,7 %
Sammanlagt	100		100		100		100		100		100		100		100	

AVKASTNING PÅ PLACERINGARNA, VERKLIGA VÄRDEN (%)

Sammanlagt	-2,1	-119,1 %	-4,0	-137,0 %	-3,1	-128,7 %	-1,6	-116,0 %	-2,3	-128,8 %	-4,9	-142,6 %	-2,0	-117,6 %	-2,9	-127,4 %
------------	------	----------	------	----------	------	----------	------	----------	------	----------	------	----------	------	----------	------	----------

RÄKENSKAPSÅRETS RESULTAT (mn €) 1)

Försäkringsrörelse	-35,0	145,1	-69,4	96,4	-44,7	38,6	-24,1	24,7	-31,0	19,0	-8,5	16,5	0,0	2,5	-212,7	342,8
Placeringsrörelse	-1 378,0	1 874,0	-1 756,2	1 578,1	-491,0	525,0	-256,6	307,8	-252,0	151,0	-148,6	124,6	-9,1	16,5	-4 291,5	4 577,0
Omkostnadsrörelse	35,3	35,4	33,7	31,6	14,6	11,8	12,2	11,8	1,0	1,8	2,0	2,2	0,5	0,5	99,3	95,1
Sammanlagt	-1 377,7	2 054,4	-1 791,9	1 706,2	-521,2	575,4	-268,5	344,3	-282,0	171,8	-155,1	143,2	-8,6	19,5	-4 405,0	5 014,8
% av ArPL-premieinkomsten	-36,2	57,3	-51,3	53,7	-40,2	46,1	-25,9	34,8	-47,2	30,8	-41,8	43,2	-28,6	66,6	-41,4	50,5
% av ansvarsskulden	-4,8	7,1	-7,4	6,9	-6,2	7,0	-4,3	5,6	-5,5	3,3	-8,1	7,6	-4,1	9,8	-5,9	6,6
Intäkter av placeringsverksamheten enligt verkligt värde	-711,0	3 277,8	-1 153,0	2 738,8	-291,0	915,5	-107,9	620,7	-125,0	410,0	-102,4	214,4	-4,4	25,0	-2 494,7	8 202,2
Avkastningskrav på ansvarsskulden	-667,1	-1 403,9	-603,2	-1 160,7	-200,0	-390,6	-148,7	-312,9	-127,0	-259,0	-46,2	-89,8	-4,7	-8,5	-1 796,9	-3 625,4
Sammanlagt	-1 378,1	1 873,9	-1 756,2	1 578,1	-491,0	524,9	-256,6	307,8	-253,0	150,0	-148,6	124,6	-9,1	16,5	-4 292,6	4 575,8

ÖVERFÖRING TILL KUNDÅTERBÄRINGAR 1) 2)

Överföring till kundåterbäringar (mn €)	73,0	89,0	55,0	71,0	21,2	25,3	13,2	15,9	5,8	9,0	3,4	5,2	5,2	1,9	176,8	217,3
% av ArPL-lönesumman	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,2	0,4	0,2	0,3	1,8	0,7	0,4	0,5
% av ArPL-försäkringsavgiften	1,9	2,5	1,6	2,2	1,6	2,0	1,3	1,6	1,0	1,6	0,9	1,6	2,8	3,4	1,6	2,2

VERKSAMHETSKAPITAL OCH SOLVENS I ÖVRIGT (mn €)

Eget kapital	93,1	4,9 %	83,2	-17,9 %	58,0	4,5 %	35,4	4,6 %	45,3	4,4 %	16,9	-14,3 %	0,9	5,6 %	332,9	-3,1 %
Akkumulerade bokslutsdispositioner	0,0		2,5	3,5 %	0,0		0,3	72,1 %	0,4	716,8 %	1,7	-8,3 %	0,0		4,9	8,8 %
Värderingsdifferenser	3 816,7	-14,8 %	3 378,9	-15,7 %	759,9	-41,0 %	600,2	-18,2 %	280,8	-40,7 %	140,6	-41,8 %	23,5	-37,0 %	9 000,6	-20,1 %
Ofördelat tilläggsförsäkringsansvar	1 556,2	-32,6 %	406,3	-73,8 %	565,5	5,2 %	94,2	-56,9 %	222,4	-21,3 %	78,9	-38,2 %	33,5	16,1 %	2 957,0	-41,5 %
Övriga	-41,4	-11,5 %	-13,4	-55,0 %	-10,4	1,2 %	-0,1	-42,4 %	-6,1	-96,8 %	-0,6	65,9 %	-0,0		-72,1	-17,4 %
Utgjenningsavsättning som jämföras med verksamhetskapital	1 095,7	2,4 %	951,2	3,0 %	314,6	3,0 %	245,9	3,0 %	195,4	0,1 %	73,3	4,6 %	7,1	3,6 %	2 883,1	2,6 %
Verksamhetskapital sammanlagt	6 520,4	-17,6 %	4 808,7	-26,9 %	1 687,5	-22,4 %	975,9	-20,4 %	738,1	-25,6 %	310,8	-32,3 %	65,0	-12,0 %	15 106,3	-22,2 %
Solvensgrad, %	24,8	-19,5 %	21,1	-29,0 %	22,3	-24,7 %	16,5	-22,9 %	15,7	-25,9 %	17,7	-35,2 %	38,3	-15,1 %	21,8	-24,2 %
Verksamhetskapital/solvensgräns	2,5	8,7 %	2,5	-2,3 %	3,6	20,0 %	2,6	-7,1 %	2,4	0,0 %	2,3	-4,2 %	4,3	4,9 %	2,6	4,0 %
Utgjenningsansvar	1 120,2	-3,3 %	996,9	-6,7 %	277,5	-14,0 %	236,2	-9,5 %	582,1	-6,8 %	119,4	-8,2 %	11,7	-15,5 %	3 344,0	-6,6 %
Fördelat tilläggsförsäkringsansvar	73,0	-18,0 %	55,0	-22,5 %	21,2	-16,2 %	13,2	-17,0 %	5,9	-35,7 %	3,4	-35,9 %	0,9	-13,2 %	172,6	-20,3 %
Verksamhetskapital utan utgjenningsavsättning som jämföras med verksamhetskapital	5 424,7	-20,7 %	3 857,5	-31,8 %	1 372,9	-26,6 %	730,0	-26,0 %	542,7	-31,8 %	237,5	-39,0 %	58,0	-13,6 %	12 223,2	-26,4 %
Solvensgrad utan tillfälliga lättnader åren 2008-2012, %	19,8	-22,5 %	16,2	-33,7 %	17,4	-28,7 %	11,8	-28,4 %	11,1	-32,2 %	13,0	-41,5 %	32,8	-16,6 %	17,0	-28,3 %

PERSONAL (antal)

Sammanlagt	588	-2,2 %	545	0,0 %	194	-2,0 %	256	1,2 %	284	-2,7 %	134	1,5 %	3	0,0 %	2 004	-1,0 %
------------	-----	--------	-----	-------	-----	--------	-----	-------	-----	--------	-----	-------	---	-------	-------	--------

1) Vid Räkenskapsårets resultat och Överföring till kundåterbäringar utgörs jämförelsesiffran av motsvarande siffror år 2010, inte en procentsats.

2) I Pensions-Alandias överföringar till kundåterbäringar ingår till skillnad från de övriga även överföring från försäkringsrörelsen (VA2).

Sakkunniga som sammanställt bilagan

Artikelförfattare i redaktionskommittén för bokslutsbilagan är direktör **Reijo Vanne** och analytiker **Maria Rissanen** från Arbetspensionsförsäkrarna Tela, direktör **Heli Backman** från social- och hälsovårdsministeriets pensionsförsäkringsenhet samt ansvarsfördelningsexpert **Eeva Puuperä** från Pensionskyddscentralen.

Tabellfakta har dessutom tagits fram av beräkningsexpert **Martti Rouvala**, forskningsassistent **Jouni Vatanen** och utvecklingschef **Sini Juutila** från Ilmarinen.

Foto: Karoliina Paatos

Redaktion: Riitta Väkeväinen och Anne Iivonen

ORDLISTA

FÖRSÄKRINGSTEKNISK ANVARSSKULD

Den försäkringstekniska ansvarsskulden är en uppskattning av framtida pensionsutgifter till den del de har fonderats. Den antecknas i bokslutet.

KUNDÅTERBÄRING

En återbäring som delas ut till ArPL-försäkrings-tagarna och som beaktas som sänkta försäkringsavgifter. Kundåterbäringen delas ut från det fördelade tilläggsförsäkringsansvaret.

NOMINELL AVKASTNING

Kassaintäkter i form av räntor, vinstutdelning och hyror mm. på arbetspensionsplaceringarna samt ökning och minskning av placeringsobjektens värde i procent av det bundna kapitalet, jfr realavkastning.

OFÖRDELAT TILLÄGGSFÖRSÄKRINGSANSVAR

Det ofördelade tilläggsförsäkringsansvaret är en sådan del av ansvarsskulden som är avsedd att utgöra en buffert mot svängningar i placeringsverksamheten. Vid granskning av solvensen betraktas

det som en del av verksamhetskapitalet.

OMKOSTNADSDEL

En del av försäkringsavgiften som är avsedd för att täcka bolagets rörelsekostnader.

REELL AVKASTNING

Den procentuella nominella avkastningen på arbetspensionstillgångarna minskat med den samtidiga procentuella förändringen av konsumentpriserna.

SOLVENSGRAD

Solvensgraden beräknas genom att dividera verksamhetskapitalet med den ansvarsskuld som används vid solvensberäkningen.

SOLVENSGRÄNS

Solvensgränsen är en storhet som beräknas utifrån strukturen hos placeringsbeståndet och ansvarsskuldens belopp. Inom ett år bör det inte kunna ske större växlingar i placeringarnas värde än solvensgränsen.

SOLVENSKAPITAL

Verksamhetskapitalet och utjämningsansvaret slås samman och bildar en ny buffert, solvenskapitalet. Bufferten används till att bereda sig på både placeringsrisker och försäkringsrisker.

UTJÄMNINGSANSVAR

Utgjämningens ansvar uppkommer av försäkringsrörelsens resultat och utgör en buffert för de år då det beviljas mer nya pensioner än under genomsnittliga år.

VERKSAMHETSKAPITAL

Med verksamhetskapital avses skillnaden mellan tillgångar och ansvar enligt gängse värde. Verksamhetskapitalet är avsett för att utjämna placeringsverksamhetens risker.

VÄRDERINGSDIFFERENS

Skillnaden mellan tillgångarnas gängse värde och bokförda värde.

Antalet partiella sjukpensioner ökar stadigt. Inom kommunsektorn utgjorde de 39 procent av alla sjukpensioner i fjol. Positiva erfarenheter visar att modellen fungerar, men det finns ett stort behov av mera kunskap.

Kvar i arbetslivet med partiell sjukpension

Partiell sjukpension (delinvalidpension) kan beviljas en person vars arbetsförmåga är nedsatt med två femtedelar men som har förutsättningar att fortsätta arbeta på deltid. De som går i partiell sjukpension inom kommunsektorn är ofta personer som har fyllt 56 år, lider av sjukdomar i rörelseorganen och upplever sin fysiska arbetsförmåga som sämre än sin psykiska.

Forskare **Pirjo Saari** på Keva har kartlagt hur partiell sjukpension har utnyttjats inom kommunsektorn och vilka erfarenheter man fått.

– De som har övergått i partiell sjukpension har upplevt att värken och smärtorna minskat tydligt. Deras sjukfrånvaro har också minskat. Rent allmänt orkar de mer och mår bättre. De tror att de kommer att kunna arbeta längre än de tidigare har planerat.

En fördel med partiell sjukpension är också att man får lön för arbetet och tjänar in pension. Av de nästan ett tusen personer som svarade på undersökningen var 90 procent nöjda med den partiella sjukpensionen och tyckte att den var den rätta lösningen i deras situation.

En möjlighet också för arbetsgivaren

Också för arbetsgivaren är det gynnsamt att en arbetstagare går i partiell sjukpension. Inom kommunsektorn går det t.ex. att lindra bristen på vårdare med hjälp av deltidsanställda. Kommunarbetsgivaren behöver då inte heller betala pensionsavgifter som grundar sig på förtidspensionsutgiften, vilket är fallet om en arbetstagare går i full sjukpension eller rehabiliteringsstöd.

Enligt Pirjo Saari har medvetenheten om pensionsavgifterna ökat i kommunerna, men det behöver talas mer om det.

– Om arbetstagarens månadslön är 2 800 euro, är förtidspensionsavgiften ca 75 000 euro för tre år, konkretiserar hon.

Partiell sjukpension är också något det lönar sig att tänka på när man vill förlänga tiden i arbetet. Enligt undersökningen är hela 90 procent av dem som gått i partiell sjukpension i förvärsarbete efter ett år. Efter fem år arbetar ännu hälften. Resultaten är goda, eftersom partiell sjukpension inte förpliktar till arbete.

Mer kunskap behövs

Trots de goda resultaten känner arbetstagarna och cheferna inte just till partiell sjukpension. Den växlas ofta med deltidspension.

– Många uppfattade systemet som komplicerat och tyckte att den som är sjuk inte orkar sätta sig in i det. Informationen borde vara lätt att hitta och förstå. För närvarande är det i allmänhet företagshälsovården som föreslår partiell sjukpension. Arbetsgivarnas kunskaper om denna pensionsform är svaga, vilket också gör de praktiska arrangemangen svårare.

Utöver sjukdomar finns det andra faktorer som minskar arbetsförmågan, såsom arbetsplatsmobbing, stort ansvar eller omorganiseringar på arbetsplatsen. Saari påminner att arbetsförmågan består av många delområden, som man kan upprätthålla genom tidigt stöd. I en del fall skulle man kunna undvika tyngre pensionslösningar.

Ändå uppgav bara en tredjedel av svararna att arbetsgivaren hade ingripit i situationen eller gjort arbetet lättare före pensionsansökan.

– Mer än hälften av dem som får partiell sjukpensionen upplever för stor belastning i sitt nuvarande arbete. Därför borde man på arbetsplatsen tänka på om det kunde vara möjligt att göra arbetet lättare på något annat sätt än genom att förkorta arbetstiden.

– Hur lyckat det blir med partiell sjukpension – om man går in för den lösningen – beror mycket på hur öppet och positivt arbetskamraterna och cheferna förhåller sig till det och på viljan att omorganisera arbetet. Företagshälsovårdens huvudsakliga uppgift är att stödja och följa de hälsorelaterade förutsättningarna att klara sig i arbetet, sammanfattar Saari.

Text: Anna-Maria Stenius

Foto: Karoliina Paatos

Forskare Pirjo Saari påminner om att man också kan göra arbetet lättare på något annat sätt än genom att förkorta arbetstiden.

– fakta –

- År 2011 gick 4 700 personer i partiell sjukpension. De partiella sjukpensionernas andel av sjukpensionerna inom den offentliga sektorn var 26 % och inom den privata sektorn 19 %. Samma år gick sammanlagt 23 000 personer i sjukpension.
- Medelåldern bland dem som går i partiell sjukpension är 55,2 år. Medelåldern bland dem som går i full pension är ca fyra år lägre.
- Den allmänaste orsaken till partiell arbetsförmåga var sjukdomar i rörelseorganen (57 %) och psykiska störningar och beteendestörningar (16 %).
- De som går i partiell sjukpension har oftast arbetat på kontor eller i kundservice eller inom städ-, kosthålls- eller vårdbranschen.
- De som oftare än genomsnittet arbetade vid sidan av partiell sjukpension var specialister, transportarbetare, lärare, sjukskötare, kontorsanställda eller anställda inom försäljning och kundservice.

Källa: Pensionsskyddscentralen

Överläkare Jan Schugk, Finlands Näringsliv EK:

Avgiftsklassen fortfarande en övertäckning

Överläkare Jan Schugk vid Finlands Näringsliv EK påminner om att människans arbetsförmåga i allmänhet ligger någonstans mellan noll och ett hundra, sällan i någondera ytterligheten.

Företagen är överraskande omedvetna om hur avgiftsklassen påverkar storleken av arbetspensionsavgiftens invalidpensionsdel. Företag som iakttar avgiftsklassutvecklingen har däremot sparat betydande belopp.

 Jan Shugk, som har arbetat som överläkare vid Finland Näringsliv EK från år 2010, talar varmt för arbetsmiljöledning och arbetshälsa. Han har en fingertoppskänsla av att det finns stora skillnader i hur väl företagen känner till avgiftsklassmodellen.

Det är överraskande, eftersom den är en sporre för arbetsgivaren att minska sjukpensionerna och fungerar både som käpp och som morot. Den kan antingen minska eller öka kostnaderna betydligt. Ju färre invalidpensionsfall ett företag har, desto lägre är avgiftsklassen och invalidpensionsavgiften.

- I stora företag känner man väl till avgiftsklassens inverkan. Om företags lönesumma är stor, kan skillnaden mellan två avgiftsklasser vara så mycket som en miljon euro. Ibland finns kunskapen inom personalförvaltningen men når inte företagsledningen.

- Jag har stött på organisationer med en årlig lönesumma på miljoner euro, där den operativa ledningen inte vet vilken avgiftsklass företaget har eller att det överhuvudtaget finns en sådan modell, avslöjar Schugk.

- I små företag känner man dåligt till avgiftsklassmodellen, men de berörs ju inte heller av den på samma sätt. Om lönesumman är mindre än 1,7 miljoner euro om året, hör företaget automatiskt till avgiftsklass fyra, som motsvarar den genomsnittliga invalidpensionsavgiften.

Retroaktiv effekt svår att begripa

När en anställd på ett stort företag gick i pension före reformen år 2006 lade företaget undan en viss summa pengar beroende på den anställdas ålder och lön. Räkningen kom på sätt och vis genast. I avgiftsklassmodellen kommer effekten retroaktivt. När lönesumman överstiger en gräns strax under två miljoner euro börjar invalidpensionsdelen påverkas av företags egna invalidpensionsfall ett par år tillbaka i tiden.

- Ett enstaka invalidpensionsfall har kanske ingen effekt. Men vet man på företaget hur många fall det behövs för att avgiftsklassen ska ändras? Läget kan vara sådant, att de följande fem invali-

lidpensionerna inte påverkar avgiftsklassen, men sedan kommer det avgörande sjätte fallet, som höjer den.

Han säger att ändringen av avgiftsklassen fortfarande ofta är en stor överraskning för företaget. Också av den orsaken ska man ta varje invalidpensionsfall på allvar. Nästan alla företag för statistik över sjukfrånvaro och stora företag följer också invalidpensionsfallen systematiskt.

- Men jag tror att de företag som är helt på det klara med situationen under tidigare år och hur många invalidpensioner de har råd med innan avgiftsklassen ändras är i minoritet, konstaterar Schugk.

- Här finns ju en möjlighet att vara framsynt, t.o.m. att taktikera. Några företag har önskat att pensionsbolaget skulle fatta beslut om det avgörande invalidpensionsfallet som ändrar avgiftsklassen först i januari och inte i december. Då skulle man ha tid att skärpa sig under följande år. Men att taktikera för att manipulera avgiftsklassen är inte det bästa alternativet. Det är bättre att verkligen påverka invalidpensionsfrekvensen.

Det finns positiva exempel

Överläkare Jan Schugk betonar att man ändå inom många branscher har insett avgiftsklassens ekonomiska verkan. Då har företaget aktivt tagit kontakt med sitt pensionsbolag och räknat ut hur mycket det kan spara in på pensionsavgifterna om den lyckas sänka sin avgiftsklass.

Tack vare aktivt och målinriktat arbete har företag kunnat sänka avgiftsklassen med flera steg. De har hittat dem som löpt risk för invalidpensionering i tid, arbetstagarna har erbjudits alternativ jobb och man har t.o.m. «jagat» långtidssjukskrivna tillbaka till arbetet. Ibland har resultaten varit så strålande att avgiftsklassen har sänkts med hela fem steg, från klass sju till klass två.

Livsmedelsindustrin, byggbranschen och underhålls- och renhållningsbranschen är branscher där frånvarosituationen är dålig och risken för arbetsoförmåga vanligare än hos genomsnittet.

- Även i utmanande branscher finns det mönstret företag. Inom livsmedelsindustrin har bl.a.

Atria sänkt sin avgiftsklass. Inom byggbranschen har Skanska och Lemminkäinen arbetat målmedvetet och inom renhållningsbranschen har Lassila&Tikanoja nått konkreta resultat, liksom STX, Wärtsilä och Stora Enso inom industrin. Listan på goda exempel kan göras längre. Inom samma branscher finns emellertid också mycket negativ utveckling, företag, där man inte ännu gör tillräckligt, säger Jan Schugk.

Arbetsmiljöledning behövs

När Jan Schugk svarar på frågan hur företagen kan minska antalet invalidpensioner och den vägen påverka sin avgiftsklass kommer han in på sitt favoritämne.

- Man måste leda arbetsförmågan i företaget. Det betyder att man på företaget känner till riskfaktorerna för arbetsoförmåga, riskerna har utvärderats och man försöker hantera dem så väl som möjligt.

- Man måste genast ingripa och ta itu med problemen. Man kan lägga om arbetsuppgifterna. Om en köttskärare har sådana besvär med armarna att kniven inte längre kommer tillräckligt högt upp, kan han inte längre klara sig i just det jobbet. Då måste man leta efter annat jobb för honom.

- Arbetsförmågan rör sig någonstans mellan noll och ett hundra. Den är sällan i någondera ytterligheten. När man följer sjukfrånvaron räcker det inte med att stirra på procenttalen, utan man måste gå på människans nivå och föregripa utvecklingen. Till de kritiska frågorna hör hur man håller kontakten med den anställda under långa frånvaroperioder och att den anställda återvänder tidigt. Ibland måste man nätverka utanför företaget, eftersom det inte alltid finns nytt jobb inom samma företag.

- Tidig påverkan är också att stöda balansen i livet, stresshanteringen och hälsosamma levnadsvanor. Arbetsmiljöledning är att främja arbetshälsan och höja produktiviteten den vägen. Man ska inte bara tänka på att undvika kostnader.

Text: Pirjo Sunila

Foto: Anna-Maria Stenius

ISS Palvelut fick ordning på invalidpensionerna

Miljoner sparas in per år

👉 – Om vi hade fortsatt på vårt gamla sätt, utan att ingripa i invalidpensioneringarna, så skulle våra avgiftsklasser ha stigit hela tiden. Det är fråga om stora summor, säger personalchef **Sirpa Huuskonen** på ISS Palvelut (ISS Tjänster).

Genom att konsekvent förebygga invalidpensioner sparar ISS Palvelut in flera miljoner euro om året, säger hon.

– I något skede talades det om sex miljoner, men nu har vi passerat det med god marginal.

Enligt Huuskonen vet man i företagen nog om att det går stora mängder pengar till invalidpensionerna, men man står ganska hjälplös inför fenomenet. Det krävs specialkunnande för att kunna ingripa i situationen. Man måste känna till arbetspensionslagstiftningen och ha kunskap om rehabilitering. Man borde också förstå att dessa samverkar med varandra.

ISS Palvelut är ett storföretag som sysselsätter 12 000 personer. Ett team på sex personer som har som uppgift att utveckla arbetshälsan på företaget.

Små och medelstora företag har ändå inte detta kunnande. Här efterlyser Sirpa Huuskonen hjälp från arbetspensionsbolagen.

– Jag önskar att arbetspensionsbolagen skulle berätta mer om detta på ett lättbegripligt sätt. Om företaget inte har en arbetshälsochef, borde man få någon i HR- eller ekonomifunktionen övertygad genom att säga: Se vilka siffror ni har och vad man kan göra åt dem!

Återvänder du till jobbet?

Det har inte varit helt lätt att få personer med en partiell arbetsförmåga att återvända till jobbet. ISS Palvelut har fört långa diskussioner om frågan med sitt arbetspensionsbolag. Enligt Huuskonen söker man alltför lätt skydd bakom rollerna eller lagstiftningen.

– Hur kan det vara olagligt att få någons telefonnummer för att fråga om personen i fråga tänker återvända till jobbet, då vi med pensionsbola-

Personalchef Sirpa Huuskonen säger att ISS Palvelut sparar in flera miljoner euro om året genom att förhindra att de anställda blir tvungna att gå i invalidpension.

Elisa Teiste (höger) flyttade inom ISS Palvelut från fastighetsskötare till teamledare för ett arbetsklädsförråd, när hennes arbetsförmåga äventyrades av knäproblem. På bilden också Teistes chef Heli From.

get ändå har ett gemensamt mål, undrar Sirpa Huuskonen.

– Vi har snarare gjort människor glada än arga när vi stört deras ro under invalidpensionen, säger Huuskonen glatt.

Hos ISS Palvelut har 70 procent återvänt till arbetslivet efter en tid med rehabiliteringsstöd. På några år har den genomsnittliga pensioneringsåldern stigit från 60 till 62,6 år. Man försöker ordna med sådant arbete som passar folks arbetsförmåga genom att ändra på arbetets innehåll och arbetstiden och genom att omplacera och omskola folk. Företaget har en egen intern fond för upprätthållande av arbetsförmågan, med vilken man stöder försöken att återvända och stan-
na kvar i arbete.

I vår tilldelades ISS Palvelut Oy pris för en arbetsgivare som på ett exemplariskt sätt har sysselsatt personer med partiell arbetsförmåga. Priset beviljas årligen av VATES-stiftelsen som arbetar för att de med partiell arbetsförmåga ska ha likvärdiga möjligheter till sysselsättning.

Text: Riitta Väkeväinen

Foton: Vates/Akifoto

Statens ekonomiska forskningscentral:

Inga klara bevis på att de nya sporrarna för arbetsgivare fungerar inom KAPL-branscherna

🔗 Forskarna **Tomi Kyyrä** och **Juha Tuomala** vid Statens ekonomiska forskningscentral VATT har utrett om avgiftsklassmodellen påverkar invalidpensionsfrekvensen. Tidigare resultat har visat att den gamla självriskmodellen hade en betydelse för förebyggandet av invalidpensionsfall.

Vilka undersöktes?

Målgruppen för undersökningen var personer i åldern 45–61 år som varit försäkrade enligt KAPL-systemet åren 2005–2006 och som hade arbetat på samma företag de två föregående åren. Företagen sysselsatte minst tio personer.

Forskarna bestämde sig för att undersöka KAPL-branscherna, eftersom de tidigare inte omfattades av självriskmodellen. På så sätt kom man åt att studera vad som händer vid en övergång från fasta avgifter till avgiftsklassmodellen.

Målgruppen omfattade många arbetstagare på byggen, i hamnar och i skogsindustrin.

Resultaten

Övergången till avgiftsklassmodellen hade ingen statistiskt signifikant effekt på företagets riskkvoter. Med andra ord minskade övergången till avgiftsklassmodellen inte antalet invalidpensionsfall på företagsnivå.

På personnivå kan avgiftsklassmodellen ha minskat pensioneringar på grund av arbetsoförmåga, men det framkom inga ostridiga bevis. På personnivå studerades också frekvensen av rehabiliteringsstöd, vilket inte syns i arbetsgivarens riskkvot.

Dessutom kan avgiftsklassen ha medfört att arbetstagarna slutar arbeta tidigare än de annars hade gjort. Det kan betyda att företagen har sagt upp sådana arbetstagare som skulle orsaka stora kostnader om de blev pensionerade.

Reservationer gällande tolkningen

Resultaten gäller endast de tidigare KAPL-branscherna, där det förekommer kortvariga anställningar. Det kan betyda att arbetsgivarna har svagare incitament eller svagare möjligheter att ta hand om de anställdas arbetshälsa, eventuellt både och. Å andra sidan kan arbetsgivarna ha bättre möjligheter att bli av med arbetstagare som är i dåligt skick.

Inom KAPL-branscherna infördes avgiftsklassmodellen steg för steg. Övergångsbestämmelserna var relativt invecklade. Det är möjligt att det tar en tid för företagen att förstå hur den nya modellen fungerar. Undersökningsresultaten talar inte om verkningarna på längre sikt.

Text: Pirjo Sunila

Pension från Europa – saga eller sanning?

Outi Lehmus
Avdelningschef
Pensionsskyddscentralen

★ I fjol ansökte 10 000 i Finland bosatta personer om sina pensionsrätter i andra EU/EES-länder.

★ Det tog nästan ett år att få ett pensionsbeslut från utlandet.

★ Utländsk pension betalas till ca 100 000 personer som bor i Finland.

★ I motsats till det som folk kanske tror medförde medlemskapet i Europeiska unionen inte en princip om sista pensionsanstalt som omfattar hela EU. EU-förordningar om social trygghet endast samordnar systemen i olika länder och säkerställer en rörlig social trygghet för den rörliga arbetskraften.

När en person lämnar in en pensionsansökan konkretiseras många goda principer. Han eller hon får hjälp med sin ansökan, pensionsrättens uppkomst säkras genom att försäkringsperioder jämföras och pensionen betalas från ett land till det annat. Samordningen ändrar dock inte på det faktum att varje land beviljar, beräknar och betalar pensionerna enligt sin egen lagstiftning.

Pensionsskyddscentralen hjälper till med ansökan om EU-pension

★ Enligt EU-bestämmelserna förutsätts att det i varje medlemsland finns en institution som har utsetts som förbindelseorgan och har till uppgift att förmedla pensionsansökningarna till de övriga EU-länderna och fungera som en länk mellan länderna. Förbindelseorganet ska också ge kunderna råd i ärenden som gäller EU-pensionsansökningar. I Finland har dessa förbindelseorgansuppgifter koncentrerats till Pensionsskyddscentralen. Arbetspensionsanstalten eller FPA skickar ansökningar som ska utomlands automatiskt till Pensionsskyddscentralens avdelning för utländska pensionsärenden.

Tills vidare sköts ansökningsprocessen mellan EU-länderna på papper. Pensionsskyddscentralen fyller i E-blanketterna som används mellan EU-länderna utgående från den nationella pensionsansökan, U-bilagan och registeruppgifterna. För processen behövs också uppgifterna om arbets-

och bosättningsperioder i Finland. Blanketterna och eventuella bilagor (arbetsintyg, arbetsböcker, läkarintyg) skickas per post till förbindelseorganet i det andra EU-landet, som distribuerar ansökan vidare till den s.k. behöriga institutionen eller avgöra pensionsansökan själv.

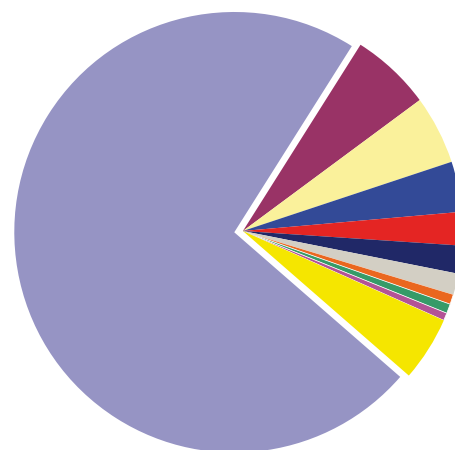
Den stora flyttvågen till Sverige på 1960- och 1970-talet syns tydligt i EU-pensionsansökningarna. Tre av fyra pensionsansökningar skickas nämligen till Sverige. De åldersgrupper som då flyttade dit har nu uppnått pensionsåldern och njuter av frukterna av sitt arbete i form av pension. Norge, Tyskland och Estland är de följande länderna om man ser till antalet pensionsansökningar. Sammanlagt skickades ca 10 000 ansökningar till utlandet i fjol. Antalet ansökningar har ökat redan länge.

Handläggningen av EU-pensionsbeslut datoriseras

★ EU-lagstiftningen förutsätter att alla länder beaktar andra länders försäkringsperioder för uppkomsten av pensionsrätter. Denna princip säkrar pensionsrätten om det i något land t.ex. krävs fem års försäkringstid för att få ålderspension, och personen har endast arbetat där i tre år, men har varit försäkrad i något annat EU-land i två år utöver det. Av EU-förordningarna följer också kravet att pensionerna räknas på två sätt.

Pensionssökande som bodde i Finland fick år 2011 pensionsbeslut från utlandet ca ett år efter att de hade lämnat in sin ansökan. Handläggningen av ansökan i Finland har räknats med i denna tid. Enbart handläggningen utomlands tog i genomsnitt drygt 200 dagar. För jämförelsens skull kan man nämna att man i Finland i allmänhet får beslut om ålderspension efter ett par månader.

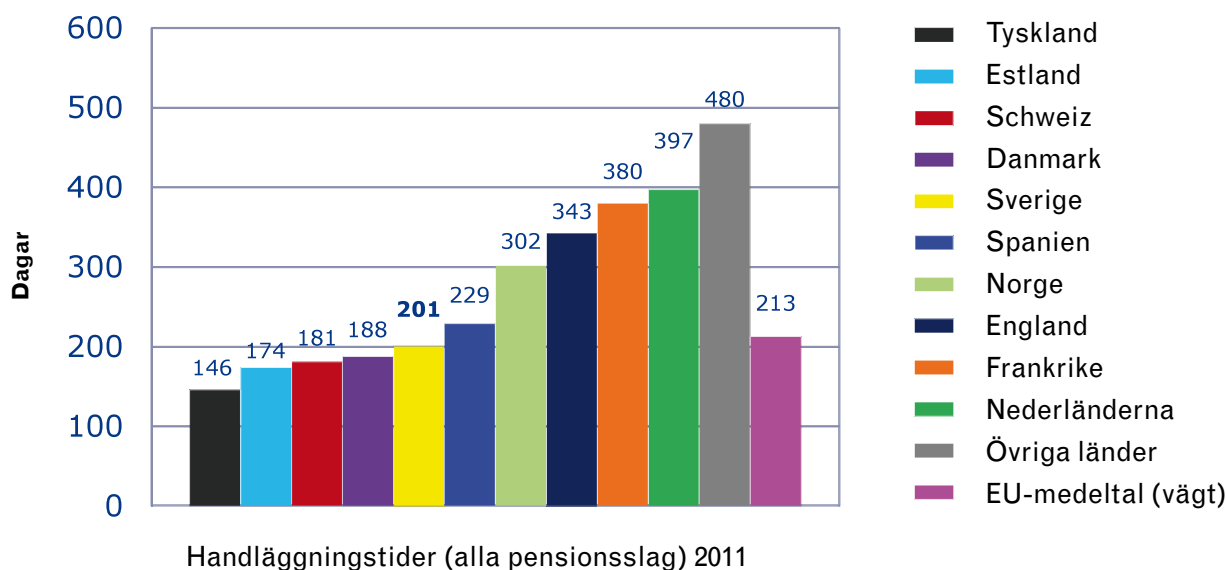
Pensionsansökningar som distribuerats till utlandet efter land, tio i topp år 2011

Sverige	7429; 73 %
Norge	603; 6 %
Tyskland	516; 5 %
Estland	378; 4 %
England	251; 2 %
Danmark	210
Schweiz	157
Frankrike	76
Nederländerna	71
Spanien	58
Övriga sammanlagt	485; 5 %

EU-pensionsansökningar, handläggningstider i vissa EU-länder

För att handläggningen av ansökningarna ska gå snabbare bygger man som bäst upp det s.k. EESSI-systemet (Electronic Exchange of Social Security Information). Projektet är tekniskt mycket ambitiöst och det har tagit längre tid än väntat. Målet är att bl.a. all information i en EU-pensionsansökningsprocess ska förmedlas på elektronisk väg mellan EU-länderna. För närvarande uppskattas att systemet tas i bruk år 2014. EESSI-projektet berör nästan alla aktörer inom den sociala trygghetssektorn i Finland (och de övriga EU-länderna).

Etthundratusen personer får pension från utlandet

★ Det är okomplicerat att få ålderspension som man har tjänat in för arbete i Sverige. Däremot har det varit mycket svårt att få sjukpension under de senaste åren. Orsaken är att pensionspolitiken har skärpts i Sverige. Ändringarna av pensionslagstiftningen i andra länder, t.ex. höjning av pensionsåldern eller ändring av index, påverkar också deras liv som bor i Finland och har tjänat in pension utomlands. Det kan alltså uppstå tråkiga situationer, om pensionen består av många bitar ute i världen.

Ett land kanske beviljar pensionen medan ett annat inte gör det. Det är också möjligt att rätten till pension uppstår vid olika tidpunkter.

Under de första månaderna år 2012 fick ca 100 000 personer bosatta i Finland pension från utlandet. Från Sverige betalades 85 procent av pensionerna. Samtidigt betalades finsk arbetspension till nästan 63 000 personer utomlands. Av dem bor 76 procent i Sverige.

Island

Hälften av alla äldre är yrkesaktiva

Ålderstigna islänningar tycker om att arbeta. Över hälften av islänningarna i åldern 60-65 år är aktiva på arbetsmarknaden, rapporterar webbtidningen *Arbeidsliv i Norden*.

Islänningarnas aktivitet har sjunkit avsevärt i åldersgruppen 70-74 år, men trots det arbetar islänningarna fortsatt mest jämfört med andra nordbor, balter och briter.

Professor **Stefán Ólafsson** vid Islands Universitet säger att undersökningar visar att arbetsgivare av flera skäl uppskattar högt de äldres insats på arbetsmarknaden.

– Arbetsgivarna anser att de äldre är både mer ansvarsfulla och mer pliktrogna och att deras yrkeserfarenhet är en stor fördel, säger Ólafsson.

Förutom att islänningarna jobbar länge brukar de också fortsätta arbeta efter att ha gått i pension.

Det lagstadgade pensionssystemet på Island består av bosättningsbaserad folkpension samt tilläggspension, som omfattar alla anställda och företagare. Pensionsåldern inom folkpensionssystemet är 67 år.

Arbetspensionsskyddet består av fondplacerade tilläggspensioner. De försäkrade kan ha pensionsrättigheter i flera olika fonder. För att få full pension krävs att försäkringsavgifter är betalda för 40 år. De statligt anställda får full pension på basis av 32 år.

(*Arbeidsliv i Norden* 9.2.2012, Etk.fi)

Sverige

Ungdomar tror inte på pensionssystemet

Ungdomar i Sverige tror inte på pensionssystemet, enligt ny forskning från Lunds universitet.

– De säger att dagens system kanske inte är kvar när de går i pension. Pensionssystemet har alltid varit en trygg institution som man visste vad det var, men det är det inte längre, säger forskare **Erika Werner** vid Lunds universitet, som just doktorerat i ämnet.

Ungdomarna tvivlar speciellt på premiepensionen: varje år får omkring 120 000 unga personer möjlighet att välja premiepensionsfonder för första gången, men bara knappt två procent av dem gör ett val. Erika Werners undersökning visar att många känner sig osäkra och okunniga om valet.

Peter Lindström
Informatör
Pensionsskyddscentralen

Jorden Runt

Även äldre svensks tro på systemet har börjat svikta. Många har haft svårt med det gamla och nya systemet. Främst kvinnor födda på 1950-talet förlorar i och med att de hamnar mellan de två systemen.

– En kvinna berättade att hon planerat sitt liv efter det gamla pensionssystemet där pensionen baseras på att du arbetat heltid i 15 av 30 år. Hon var hemma med barnen medan mannen arbetade fulltid. När systemet ändrades så styr i stället livsinkomsten. Det blev en markant skillnad i hennes och makens pensionskuvert, säger Werner.

– Hon var förbannad och kände sig sviken. Socialförsäkringsminister **Ulf Kristersson** har beslutat om en översyn av pensionssystemet, bland annat med tanken på att minska antalet fonder.

I dag kan svenskarna välja i premiepensionssystemet mellan 800 fonder.

(*Dagens Industri* 30.4., *Dagens Nyheter* 30.4.)

Göran Persson betalar tillbaka pensionspengar

Dagens Industri avslöjade i maj att Sveriges före statsministern **Göran Persson** fått 1 841 kronor i månaden i statsrådspension sedan årsskiftet. Detta trots att han tidigare sagt att han inte tagit ut någon pension.

Göran Persson meddelade att han tänker betala tillbaka alla pensionskronor till Statens tjänstepensionsverk, SPV. Pengarna betalades ut av misstag, hävdar han.

– Jag kommer aldrig att få den där pensionen och vill heller inte ha den, kommenterar Persson.

Göran Persson hade fram till årsskiftet inte tagit ut en enda krona i statsrådspension, då han tidigare anmält en inkomst på 1,4 miljoner kronor till SPV. Men inför 2012 uppgav han en inkomst på 1,2 miljoner kronor, vilket gjorde att han plötsligt blev berättigad till en del av sin pension.

Persson har medvetet avstått från ta ut pension om han själv kan klara sin försörjning.

– Syftet med den där pensionen är att täcka dem som inte hittar någon försörjning, att inte ställa folk på gatan, säger han.

Under vårens löp har det riktats i Sverige hård kritik mot den förre finansministern Pär Nuder, som tagit ut statsrådspension samtidigt som hans rådgivningsbolag gjort miljonvinster.

Statsrådspensionerna betalas ut automatiskt till alla statsråd som uppfyller kraven. Den som inte vill ha ut sin pension måste i princip tjäna mer än en miljon kronor om året. Det går enligt nuvarande regler inte att tacka nej till pensionen. (Dagens Industri 11.5.)

Polen

Pensionsåldern höjs

Östeuropas största stat Polen höjer den officiella pensionsåldern. Polska parlamentet godkände i maj regeringens planer på att höja pensionsåldern för män och kvinnor till 67 år.

Pensionsåldern har hittills varit 60 år för kvinnor och 65 år för män.

Premiärministern **Donald Tusk** presenterade riktlinjerna för reformen i november. Pensionsreformens avsikt är att minska på statsskulden och budgetunderskottet i landet. Enligt premiärminister Tusk innebär den höjda pensionsåldern att polackerna kan arbeta ihop högre pensioner och reducera statsutgifterna.

Den nya lagen träder i kraft nästa år. Pensionsåldern kommer därefter att höjas stegvis. År 2020 ska alla män jobba till 67 och 2040 alla kvinnor.

Det lagstadgade arbetspensionssystemet i Po-

len omfattar löntagarna och företagarna. Lantbruksföretagarna, poliserna, åklagarna och domarna har sina egna pensionssystem. Behovsprovade minimiförmåner betalas till dem som inte har rätt till arbetspension.

(YLE Nyheter 12.5. Etk.fi)

Nederländerna

Förbud mot investeringar i klustervapen

All finansiella institutioner i Nederländerna, inklusive pensionsfonder, förbjuds att investera i tillverkare av klustervapen.

Det är det holländska parlamentet som beslutat om förbudet, rapporterar den brittiska pensionsnyhetstjänsten IPE. Enligt ett brev till parlamentet från finansminister **Jan Kees de Jager** kommer förbudet att införas från nyår. Förbudet gäller enbart nyinvesteringar och är en följd av att man 2008 ratificerade Dublinöverenskommelsen om klustervapen.

Klusterbomb är en behållare som innehåller ett stort antal mindre bomber, i vissa fall flera tusen. Klusterbomber släpps från flygplan eller skjuts upp med raket, och öppnas på vägen till målet så att de mindre bomberna sprids över ett större markområde.

Användandet av klusterbomber är kontroversiellt, bland annat på grund av att cirka fem till tio procent av klusterbombens bomber inte detonerar, utan ligger kvar, vilket försvårar återuppbyggnaden av ett bombat område och kan leda till stora civila förluster årtionden efter konfliktens slut.

(Pensionsnyheterna 27.4., IPE 10.4., Wikipedia 14.5.2012)

Grekland

Pensioner till döda greker stoppade

Grekiska myndigheter har stoppat utbetalningar av pensioner och annat stöd till 200 000 fuskare och redan avlidna invånare, skriver svenska dagstidningar.

Fusket upptäcktes vid en specialgranskning av pensioner och andra sociala förmåner. Kontrollen inleddes i september i fjol och sattes i gång då myndigheterna fått misstankar om att det i pensionsregistret fanns fler än 9 000 invånare som hade fyllt 100 år.

En enkel samkörning med register avslöjade mycket av fusket, som beräknas röra omkring två procent av landets elva miljoner invånare.

Grekland har under den djupa skuldskrisen, som pågått sedan 2009, dragit ned pensionsnivåerna i landet med i snitt 25 procent för att uppfylla lånevillkor från EU och IMF.

Trots nedskärningarna pressas de offentliga finanserna hårt i krisen, som präglas av en rekordhög arbetslöshet, på nästan 22 procent, och en ovanligt stor mängd företagskonkurser.

(Svenska Dagbladet 27.4., Dagens Industri 26.4.)

Varma

Juris magister **Samuli Ikävalko** har utnämnts till fastighetsjurist på avdelningen fastigheter och företagsfinansiering fr.o.m. 1.4.2012. Ikävalko kom till Varma från Rautakesko Oy.

Ekon. mag. CEFA, CISA **Tapani Tuovinen** har utnämnts till intern revisor inom Varmas enhet för intern revision fr.o.m. 2.4.2012. Tuovinen kommer närmast från Helsingfors stads interna revision. Tidigare har han arbetat som revisor, intern revisor och sakkunnig på olika bolag inom bank- och försäkringsbranschen.

Diplomingenjör **Kai Lange** har utnämnts till fastighetschef på avdelningen fastigheter och företagsfinansiering fr.o.m. 1.5. 2012. Lange kom till Varma från Valad Finland Oy.

Ilmarinen

Tradenom **Antti Vanninen** har utnämnts till regionchef inom enheten för företagskunder och partnerkontakter fr.o.m. 15.3.2012. Han ansvarar för vissa medelstora företagskunder, kundanskaffning och försäljningspartnersamarbetet inom Pohjola-kanalen i Nyland.

Ekon. mag. **Antti Miettinen** har utnämnts till storkundsdirektör i enheten för storkunder och mäklarkontakter fr.o.m. 11.4.2012.

Agr. o. forstmagister, ekon. kand. **Antti Kylmänen** har utnämnts till företagsfinansdirektör inom linjen för placeringar fr.o.m. 20.4.2012.

Ekon. mag. **Meri Aaltonen** har utnämnts till utvecklingschef inom utvecklingsenheten för linjen för kundrelationer fr.o.m. 21.5.2012.

Arbetspensionsförsäkrarna Tela

Jur. kand. **Ilkka Holmström** har utnämnts till jurist och pol. mag. **Maria Rissanen** till analytiker vid Arbetspensionsförsäkrarna Tela fr.o.m. 16.4.2012. Holmström kommer närmast från Tapiola-gruppen och Rissanen från Finlands Bank.

Pensionsskyddscentralen

Fil. mag., pol. mag. **Jukka Appelqvist** har utnämnts till nationalekonom på planeringsavdelningen fr.o.m. 1.5.

Programplanerare, fil. mag. **Sergei Lahti** har utnämnts till matematiker på planeringsavdelningen fr.o.m. 1.5. Lahti kom till Pensionsskyddscentralen år 2010.

Diplomingenjör **Elina Änäs** har utnämnts till projektchef inom enheten för stöd för verksamhetsutveckling fr.o.m. 2.5.

Allt mer information på pensionsutdraget

 Av pensionsutdraget för år 2012 framgår nu uppgifterna om mottagarens alla arbetsinkomster. Pensionen uträknas utifrån dem. Pensionsutdraget innehåller nu för första gången uppgifter om anställningar inom staten, kommunerna och kyrkan. Årets pensionsutdrag innehåller uppgifterna fram till slutet av år 2011.

Vilka får pensionsutdraget

Pensionsutdraget sänds med posten till nära alla personer i åldern 18-68 som bor i Finland och inte har gått i pension. Den pensionsanstalt hos vilken man senast varit försäkrad sänder brevet. Därför kan till exempel olika familjemedlemmar få pensionsutdraget på mycket olika tidpunkter mellan april och oktober. Keva som sköter om den offentliga sektorns pensioner deltar i år i utsändningen av utdragen.

Man kan när som helst kontrollera utdraget elektroniskt på sin egen pensionsanstalts webbplatser eller på webbplatsen Arbetspension.fi. Ofrentligt anställda kan kontrollera sina uppgifter på Kevas webbplats på hösten 2012.

FPA ändrar beräkningssättet för EU-pensioner

 De arbetspensioner som utbetalas från andra EU-länder inverkar på folkpensionens belopp. FPA utreder hur ändringen inverkar på de folkpensioner som redan finns i utbetalning först vid följande justeringstidpunkt.

Bosättningstiden utomlands har hittills minskat folkpensionen för personer som arbetat i ett annat EU-land. Arbetspensionen, som utbetalas från Finland, minskar folkpensionens belopp, medan arbetspension från ett annat medlemsland inte har gjort det. I fortsättningen minskar folkpensionen inte på grund av arbetsperioder i andra EU-länder. Däremot påverkas folkpensionen av utländsk arbetspension på samma sätt som av finsk arbetspension.

FPA justerar de löpande folkpensionerna vid följande justeringstidpunkt. Om pensionstagaren får pension från utlandet justeras pensionen två år efter att pensionen börjat utbetalas eller två år efter senaste justering. Justeringen beräknas minska eller höja ungefär 5000 folkpensionstagares pensioner.

Beräkningssättet ändras så, att det motsvarar besvärinstansernas tillämpningspraxis.

(FPA)

En internationell utvärdering av pensions-systemet under arbete

Pensionsskyddscentralen har bett två utomstående experter om en utvärdering av pensionssystemet i Finland. Professorerna **Nicholas Barrs** och **Keith Ambachtsheers** arbete blir färdigt i januari 2013.

☞ Pensionsskyddscentralen har beställt en utvärdering av två utomstående experter. Syftet är att utvärdera de finländska pensionernas tillräcklighet samt administrationen, beslutsfattandet och den ekonomiska hållbarheten inom pensionssystemet. Beslutet om att be om en utvärdering fattades redan förra året, men arbetet har inletts först nu.

Direktör **Hannu Uusitalo** på Pensionsskyddscentralen berättar att det tidigare inte har gjorts någon lika omfattande utvärdering.

– Internationellt betraktas Finlands pensionssystem som särpräglat. Därför vill vi ha en utvärdering av systemet av branschens främsta experter. Utvärderingen kommer också att innehålla rekommendationer för hur systemet kan utvecklas, berättar Uusitalo.

– Det är fråga om en helhetsutvärdering som blickar framåt. Utvärderingen gäller både folkpensions- och arbetspensions-systemet. Tyngdpunkten i utvärderingen ligger på arbetspensionssystemet.

En tidigare utvärdering av det finländska pensionssystemet gjordes år 2005 av den tyske forskaren **Axel Börsch-Supan**. Han blev ombedd att undersöka systemet ur synvinkeln av 2005 års pensionsreform.

Resultaten i början av nästa år

Utvärderingen av Finlands system görs av internationellt kända experter, Nicholas Barr från England och Keith Ambachtsheer från Kanada. Avtalen med Barr och Ambachtsheer undertecknades i januari.

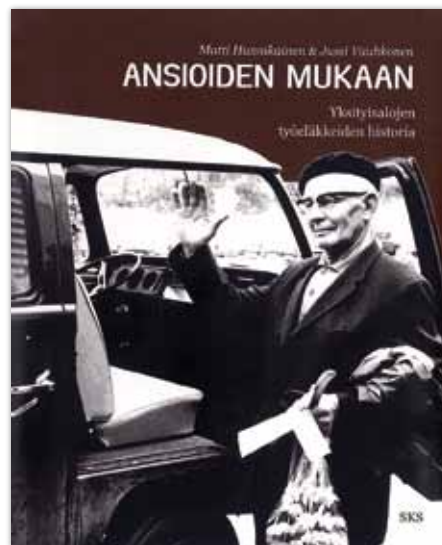
Barr har tidigare undersökt bland annat Sveriges system tillsammans med den berömde ekonomen **Peter Diamond**. Barr har också fungerat som rådgivare i flera länder när de har byggt upp sina pensionssystem.

Ambachtsheer har specialiserat sig på frågor inom administration och placeringsverksamhet. Han har besökt Finland tidigare och känner till landets pensionsbolag och deras verksamhet.

Den senaste tiden har förvaltningen av pensionssystemet väckt uppmärksamhet. Att de finländska pensionsbolagen ska bedriva sin verksamhet enligt god förvaltningssed är något som diskuterats bland annat på initiativ av Finansinspektionen.

Barrs och Ambachtsheers arbete blir färdigt i början av 2013, och Pensionsskyddscentralen publicerar resultaten då.

Ett digert verk om arbetspensionens historia i Finland

☞ Arbetspensionssystemet fyller 50 år 2012. Jubileet till ära har det publicerats ett vetenskapligt verk om arbetspensionsförsäkringens olika skeden och verkningar. Författarna är politices doktor **Matti Hannikainen** och politices magister **Jussi Vauhkonen** vid Helsingfors universitet. Boken har getts ut av Finska Litteratursällskapet och har titeln *Ansioiden mukaan – yksityisalojen työeläkkeiden historia* (Enligt förtjänst – arbetspensionernas historia inom den privata sektorn).

Tidigare har det inte bedrivits någon omfattande samhällshistorisk forskning i arbetspensionerna inom den privata sektorn, fast pensionerna har haft en stor betydelse för avskaffandet av fattigdom bland äldre, uppbyggnaden av den sociala tryggheten och Finlands utveckling till en välfärdsstat.

Till en början var arbetspensionsförmånerna försiktigt tilltagna, och under det första kvartssektlet koncentrerade man sig på att förbättra pensionsförmånerna och bygga ut systemet. Sedan depressionsåren i början av 1990-talet har finansieringen av framtida pensionsförmåner och de utmaningar som befolkningens åldrande medför varit mer i fokus. Samtidigt har man förenklat det etappvis uppbyggda och invecklade pensionssystemet och förenhetligat pensionsförmånerna inom den privata och den offentliga sektorn. Denna utveckling kulminerade i pensionsreformen år 2005.

Boken ger en omfattande beskrivning av kampen om samhällets utvecklingsinriktning och ger ny information om nationella vändpunkter.

Undersökningen gjordes på initiativ av Pensionsskyddscentralen och Arbetspensionsförsäkrarna TELA, vilka också organiserade arbetet. Forskningsprojektet bereddes och stöddes av en historiekommitté, vars ordförande var medicine och kirurgie doktor, politices magister **Kari Puro**.

En kort sammanfattning av boken på svenska och på engelska publiceras i pdf-form på Pensionsskyddscentralens webbplats www.etk.fi.

FLERSPRÅKIGA PUBLIKATIONER

FRÅN PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

PENSIONSSKYDDSCENTRALENS PUBLIKATIONER FINNS I PDF-FORM PÅ WEBBPLATSEN WWW.ETK.FI.

TRYCKTA PUBLIKATIONER KAN BESTÄLLAS FRÅN AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI ELLER TFN 029 411 20 (VÄXEL)

**PSC:s Fickstatistik
2012 har kommit ut på
svenska, finska och
engelska.**

Läs eller beställ på www.etk.fi

Pensionsskyddscentralens kursutbud på webben i juni

- PSC:s kurskalender för hösten publiceras 20.6 på www.etk.fi.
- PSC ordnar grundkurser i arbetspensionsfrågorna och bl.a. kurser om utländska pensioner.
- I höst ordnas också kurser om rehabilitering, FöPL och invalidpensioner.

 Pensionsskyddscentralen
ELÄKETURVAKESKUS